

Research Paper

Social and Psychological Determinants of Tendency towards Committing the Crime: A Case Study on the Youth in Ahvaz City

Ali Hossein Hosseinzadeh*¹ , Ali Boudaghi² , Amel khamisi³

¹ Professor of Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. A.Hosseinzadeh@scu.ac.ir

² Assistant Professor of Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. A.Boudaghi@scu.ac.ir

³ M.A in Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. khamisiamel71@gmail.com

 10.22080/SSI.2022.22893.1954

Received:

January 1, 2022

Accepted:

August 27, 2022

Available online:

September 18, 2022

Keywords:

Psychological capital, Cultural capital, Social anomie, Tendency to crime

Abstract

In any society, young people are the most important asset of the society. The increasing tendency to commit crime among the young people is eroding the human and social capital of the society, increasing the feeling of insecurity, and degrading the development indicators at various levels. The tendency to commit crime among the young people is influenced by many factors, including the role of social anomie, psychological capital, and cultural capital. Accordingly, the main purpose of this study is to investigate the effect of variables of psychological capital, cultural capital, and social anomie on crime tendency of the young people aged 18 to 29 in Ahvaz City. In terms of purpose, the research method is applied and in terms of data collection, it is a survey. In the present study, a simple random sampling method was used. The data collection tool was a questionnaire. The statistical population of the present study included 262313 people aged 18 to 29 years old in Ahvaz City, of which 383 people were selected as the sample size using Cochran's formula. The descriptive results of the study showed that the tendency to commit crime among the youth of Ahvaz is moderate to low. The results of the present study showed that there is a significant relationship between the variables of psychological capital, cultural capital, social anomie, and the tendency to commit crime. According to the results of regression analysis, 21% of the variables of the tendency to commit crime were affected by the structure of cultural capital and the optimism dimension of the psychological structure.

*Corresponding Author: Ali Hossein Hosseinzadeh

Address: Professor of Sociology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

Email: A.Hosseinzadeh@scu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

Nowadays, the uncontrolled increase of crime and tendency towards committing it has become one of the main concerns in most cities and one of the most important issues to which most societies react (Parandakh et al., 2020, p. 420) since any increase in the tendency towards committing crime affects the social security and development indicators. In general, in anomic conditions, people follow their individual interests and may use any tool to achieve their goals because they do not empathize with others in this position (Khedri et al., 2020, p. 10). In fact, juvenile crime is defined as illegal delinquency; an act that breaks the law and is considered as a crime (Rogan, 2021, p. 2).

Available evidence, including news and information published through the media on the juvenile crime indicates the tendency of the young people towards crime (Mohammadi & Saedi, 2013, p. 7). While strengthening the feeling of insecurity in the society, the tendency of the young people towards crime commitment will fade the development opportunity of talents and will cause an unfortunate fate in the society. Ahvaz City has a young population and the young generation is more exposed to all kinds of pressures than other people (Nouraei & Seidi, 2008, p. 106). Therefore, conducting this research can play an important role in identifying the main factors affecting the tendency of the young people to commit crime and its prevention.

Tendency towards committing crime among the young people is influenced by many factors, including the role of social

anomie, psychological capital, and cultural capital.

Accordingly, the main purpose of this study is to investigate the effect of variables, including the psychological capital, cultural capital and social anomie on the crime tendency of the young people aged between 18 and 29 in Ahvaz City. This study seeks to answer this question:

1. Is there a relationship between the variables of social anomie, psychological capital, cultural capital and the tendency towards committing crime?

Methods:

In terms of purpose, the research method is applied and in terms of data collection, it is a survey. In the present study, a simple random sampling method was used. The data collection tool was a questionnaire. The statistical population of the present study includes 262313 people aged from 18 to 29 years old in Ahvaz City, of which 383 people were selected as the sample size using Cochran's formula. The data were analyzed using SPSS22 Software. In descriptive statistics, dispersion indices, including mean, standard deviation, maximum, minimum, average, and in inferential statistics, mean difference t-test, One-way ANOVA, Pearson correlation coefficient and regression were used.

Results:

The descriptive results of the study showed that the tendency to commit the crime among the youth of Ahvaz is moderate to low. The results also showed that there is a significant relationship between the variables of psychological capital, cultural capital, social anomie and the tendency to commit crime. According

to the results of the regression analysis, 21% of the variance of the tendency to commit crime were affected by the cultural capital and the optimism dimension of the psychological structure. By comparing beta coefficients, it can be said that the cultural capital ($\beta = -0.425$) can predict the changes of tendency to commit crime more than the other variables.

Conclusion:

Our finding confirms Lathan's theory of psychological capital, indicating that psychological capital with examples such as optimism, resilience, self-efficacy, hope, motivation and tendency to progress, strengthens the achievement of goals among actors and weakens the desire to commit crime. This finding is consistent with the findings of Manouhar (2017), Ghomashi et al. (2015), AliYar and Krakous (2015), Ovida et al., (2021), and Ghasemzadeh et al. (2015). The results of the present study on the relationship between cultural capital and the tendency to commit crime are consistent with Pierre Bourdieu and Hayes' theories about cultural capital. According to Bourdieu, cultural capital means understanding the transcendent culture and arts, having good taste and appropriate practices, skills and cultural experiences. It is effective in developing the social health and reducing the crime. For Bourdieu, cultural capital, as a form of capital, means the power of cognition and the ability to use the cultural goods and the enduring tendencies of social actors that accumulate the process of socialization. Bourdieu believes that cultural capital, like economic capital, plays a key role in reproducing the inequality and poverty. In Hayes' view, cultural capital is the sum of non-economic forces such as social class, commitments to education, etc., which

affect the success or failure of the actors in different classes. The content of Bourdieu and Hayes' theory shows that the decline of cultural capital among different classes lead to the reproduction of poverty, inequality, and crime at different levels. Therefore, the results of the present study are consistent with the findings of Parandakh et al. (2015), Sakhaei and Hosseinizadeh in (2016) and Manouhar (2017).

Durkheim also believes that in anomic conditions, the norms that regulate the human's behavior are weakened and the person no longer has control on his behavior. This disorder is reflected in his behavior and actions which is in accordance with the subject of the investigation, the tendency to commit crime. Thus, social anomie encourages criminal actions. Consistent with the content of Durkheim's theory, the results of the present study showed that when the social anomie increases, the tendency to commit crime increases and vice versa.

Funding: There is no funding support

Authors' Contribution: -

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest

Acknowledgments: -

علمی پژوهشی

تعیین‌گرهای اجتماعی و روان‌شناختی گرایش به ارتکاب جرم (مورد مطالعه: جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اهواز)

علی حسین حسین زاده*^۱ ID، علی بوداچی^۲ ID، امل خمیسی^۳

^۱ استاد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (a.hosseinzadeh@scu.ac.ir)
^۲ استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (a.boudaghi@scu.ac.ir)
^۳ کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (khamisiamel71@gmail.com)

 10.22080/SSI.2022.22893.1954

چکیده

در هر جامعه‌ای، جوانان مهم‌ترین سرمایه‌های جامعه هستند. افزایش گرایش به ارتکاب جرم بین آنان، سرمایه‌های انسانی و اجتماعی جامعه را به فرسایش می‌کشاند و باعث افزایش احساس ناامنی و تنزل شاخص‌های توسعه در سطوح مختلف می‌شود. گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان متأثر از عوامل عدیده‌ای است که در این پژوهش به نقش متغیرهای آنومی اجتماعی، سرمایه‌ی روان‌شناختی و سرمایه‌ی فرهنگی پرداخته شده است. بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر متغیرهای سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی و آنومی اجتماعی بر گرایش به جرم جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اهواز است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و به لحاظ نحوه‌ی گردآوری داده‌ها، پیمایشی است. در تحقیق حاضر، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده و ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهرستان اهواز به تعداد ۲۶۲۳۱۳ نفر بوده که از این تعداد ۳۸۳ نفر با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. نتایج توصیفی تحقیق حاکی از آن است که میزان گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز در حد متوسط به پایین است. همچنین، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که بین متغیرهای سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی، آنومی اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. طبق نتایج تحلیل رگرسیون، ۲۱ درصد تغییرات متغیر گرایش به ارتکاب جرم متأثر از سازی سرمایه‌ی فرهنگی و بعد خوش‌بینی سازی روان‌شناختی است.

تاریخ دریافت:

۱۱ دی ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۵ شهریور ۱۴۰۱

تاریخ انتشار:

۲۷ شهریور ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی، آنومی اجتماعی، گرایش به ارتکاب جرم.

* نویسنده مسئول: علی حسین حسین زاده

آدرس: استاد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایمیل: A.Hosseinzadeh@scu.ac.ir ایران

۱ مقدمه و بیان مسأله

می‌کنند و واقعیت را تطبیق می‌دهند. برای رسیدن به این هدف، بشر فرهنگ‌های مادی، روحانی، سیاسی و حقوقی خلق می‌کند، رابطه‌ی متقابل این اجزای فرهنگی، وجود فرهنگ منحصر به فردی را شکل می‌دهد و جامعه با توسعه‌ی آن نیز توسعه می‌یابد. جرم و بزهکاری جوانان حتی در کشورهای توسعه‌یافته رایج است. بنابراین، نمی‌توان این مشکل را نادیده گرفت (تولیپو^۲، ۲۰۲۰: ۳۷). افزایش بی‌رویه‌ی جرایم و گرایش به ارتکاب آن امروزه به یکی از مشکلات حاد در بیشتر شهرها تبدیل شده و از مهم‌ترین مسائلی است که اکثر جوامع به آن واکنش نشان می‌دهند (پرندها و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۲۰)؛ چراکه افزایش گرایش به ارتکاب جرم، امنیت اجتماعی و شاخص‌های توسعه را متأثر می‌سازد. به‌طورکلی، در شرایط آنومیک افراد از علایق فردی خود پیروی می‌کنند و هر ابزاری می‌تواند برای رسیدن به اهداف به کار رود؛ چراکه افراد در موقعیت آنومی نسبت به دیگران همدلی ندارند. درواقع، یکی از دلایل اصلی نقض قانون در جامعه، عدم تنظیم قدرت استانداردها در رفتار مردم است (خدری و همکاران^۳، ۲۰۲۰: ۱۰). درواقع، جرم جوانان به‌عنوان رفتار غیرقانونی تعریف می‌شود؛ عملی که قانون را می‌شکند و جرم تلقی می‌شود (روگان^۴، ۲۰۲۱: ۲).

به بیان دیگر، می‌توان گفت جرم یا تخلف یک واقعیت انسانی و اجتماعی است. جرم یا انحراف از هنجارهای رسمی چنانچه افزایش یابد پایداری، استواری و سلامت جامعه را مورد تهدید قرار می‌دهد و امنیت ملی و استحکام خانواده‌ها را دچار تزلزل می‌نماید (قماش و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷۵). شواهد موجود اعم از اخبار و اطلاعات منتشرشده از طریق رسانه‌ها و جنایات‌های روی داده توسط مجرمانی که از میانگین سنی بالای برخوردار نبوده‌اند، حکایت از گرایش جوانان به جرایم دارد (محمدی و ساعدی، ۱۳۹۲: ۷). جوانان سرمایه‌های بالقوه و بالفعل در جامعه هستند و رشد و توسعه‌ی هر نوع کج‌رفتاری

امنیت یکی از نیازهای اولیه و ضروری انسان در زندگی اجتماعی است، در صورتی‌که احساس امنیت از جامعه‌ای گرفته شود؛ سایر داشته‌های امور برای او لذت‌بخش نخواهد بود. یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد احساس ناامنی، وقوع جرم است (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۵). از نظر آماری، جرم به‌عنوان یک شاخص تجربی برای آنالیز جامعه‌شناختی مفید است. گرایش به جرم نشانگر تغییرات سیاسی یا اجتماعی است. اغلب جامعه‌شناسان علاوه بر علاقه‌مندی به مطالعه‌ی جرم، بر روی جنایاتی که جوانان مرتکب می‌شوند نیز متمرکز می‌شوند؛ چراکه نسل جوان، آینده‌ی هر جامعه‌ای است. جوانان در تلاش برای درک ارزش‌های اجتماعی، اتخاذ استانداردهای زندگی و... با بسیاری از تناقضات و اختلال‌ها مواجه هستند که رفتارهای مجرمانه و بزهکاری تجلی این چالش‌ها است. بنابراین، برای کاهش این مشکلات، جوامع بر روی نوجوانان و جوانان سرمایه‌گذاری می‌کنند (کریناسکاس و اکاس^۱، ۲۰۲۰: ۹). جرم و بزهکاری جوانان باعث تباهی بسیاری از فرزندان و آینده‌سازان جامعه می‌شود؛ هزینه‌های زیادی را به جامعه تحمیل می‌کند؛ جامعه را از داشتن نیروی انسانی کارآمد، متخصص و متعهد محروم می‌سازد؛ امنیت جامعه را به مخاطره می‌اندازد و بالاخره مشروعیت نظام سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور را زیر سؤال می‌برد. بنابراین، جرم جوانان یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی است که جامعه ما را به‌طور جدی تهدید می‌کند. هر یک از موارد مذکور انگیزه‌ای برای اقبال و اهتمام اهل قلم و اندیشه به مسأله‌ی گرایش نسل جوان به جرم و بزهکاری شده و ضرورت بررسی علمی آن را دو چندان ساخته است (صادقی‌فر، ۱۳۸۹: ۸۷). به عبارت دیگر، می‌توان گفت آینده‌ی هر کشوری به جوانان و استعدادهای آنان بستگی دارد. انسان‌ها یاد می‌گیرند، تغییر

³ Khedry et al

⁴ Rogan

¹ Kraniauskas & Acus

² Tolipov

سکونت، عدم حمایت اجتماعی، تأکید کمتر بر آموزش و آگاهی، محدودیت‌های مالی، اختلال در همسایگی، جنسیت و... انجام شده است، اما تأثیر متغیرهای سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی و آنومی اجتماعی بر گرایش به جرم جوانان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی و آنومی اجتماعی بر گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز می‌باشد؛ بنابراین این پژوهش به دنبال یافتن پاسخ به این سؤالات است که اولاً میزان گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز در چه حد است؟ آیا بین متغیرهای آنومی اجتماعی، سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی با گرایش به ارتکاب جرم رابطه وجود دارد؟

۲ پیشینه‌ی پژوهش

- در تحقیقی که عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) تحت عنوان بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و آنومی اجتماعی در سال ۱۳۹۰ انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که متغیرهای اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، و مشارکت اجتماعی با شاخص آنومی اجتماعی دارای رابطه‌ی منفی و معنی‌داری است (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۸).

- حسونود و همکاران در سال (۱۳۹۱)، تحقیقی تحت عنوان بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر کاهش جرم انجام دادند. روش پژوهش، پیمایشی و تکنیک جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه بوده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که متغیرهای کنترل اجتماعی، حمایت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، بی‌نظمی اجتماعی و احساس آنومی با کاهش جرم همبستگی دارند (حسونود و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۱).

- ساعدی و همکاران (۱۳۹۲)، در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به جرم پرداخته‌اند. این پژوهش از نظر روش توصیفی-تحلیلی از نوع پیمایشی است. جامعه‌ی آماری

و انحراف در این طبقه از جامعه امنیت اقتصادی، اجتماعی، روانی، اخلاقی و فرهنگی شهروندان را متأثر می‌سازد. گرایش جوانان به جرایم ضمن تقویت احساس ناامنی در جامعه، فرصت شکوفایی استعدادها را خواهد گرفت و سرنوشتی بخت‌برگشته را پیش روی جامعه قرار خواهد داد. شهرستان اهواز جمعیت جوان دارد و نسل جوان بیش از سایر افراد دیگر در معرض انواع فشارها قرار دارد؛ اگرچه جوان بودن جمعیت از یک سو به‌عنوان یک فرصت تلقی می‌شود؛ همین امر از سوی دیگر می‌تواند به یک تهدید تبدیل شود و در صورت عدم توجه به نیازهای آنان می‌تواند به عامل بازدارنده تبدیل شود (نورایی و صیدی، ۱۳۸۷: ۱۰۶). در بین شهرهای کشور، شهر اهواز به دلایل متعدد از جمله وجود مراکز صنعتی، حاشیه‌نشینی بسیار گسترده و ناهمگونی فرهنگی در بین اقوام مختلف در زمینه‌ی ارتکاب جرایم شهری از آمار نسبتاً بالایی برخوردار است. در این بین، جوانان نیز به‌عنوان قشر آسیب‌پذیر بیش از سایر اقشار در معرض ارتکاب جرائم به‌خصوص جرائم مرتبط با مواد مخدر هستند (فتح‌تبار فیروزجانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲۷). بنابراین، با توجه به اینکه استان خوزستان دارای جمعیتی جوان است، انجام این پژوهش می‌تواند نقش مهمی در شناسایی عوامل اصلی مؤثر بر گرایش به جرم و جلوگیری از آن ایفا کند. همچنین، به نظر می‌رسد با انجام این‌گونه پژوهش‌ها می‌توان زمینه‌های مشابه در افراد مستعد گرایش به ارتکاب جرم را از بین برد و تا حدود زیادی به کاهش جرائم و انحرافات در جامعه کمک کرد که علاوه بر کاهش هزینه‌های پرداختی دولت، نیروهای انتظامی و... می‌توان راهکارهای مناسب ارائه نمود تا به تقویت بسترهای سالم جامعه منجر گردد. همچنین، مشخص شد اگرچه تحقیقاتی در زمینه‌ی بررسی جامعه‌شناختی میزان ارتکاب جرم توسط عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۰)، قماش‌ی و همکاران (۱۳۹۵)، اشتری مهرجردی و همکاران (۱۳۹۳)، کیم و پریدمر (۲۰۰۵)، با متغیرهایی چون اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد به نفس، محل

شد. نتایج نشان داد که بین سرمایه‌ی روان‌شناختی و گرایش به جرم رابطه‌ی معکوس و معناداری وجود دارد؛ یعنی هر چقدر میزان سرمایه‌ی روان‌شناختی بالا باشد، میزان گرایش به جرم کاهش می‌یابد و برعکس (قماشی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷۳).

- نتایج پژوهش سخایی و حسینی‌زاده در سال (۱۳۹۷) با عنوان تعامل سازه‌های جامعه‌شناختی با پیشگیری از جرم با تأکید بر گرایش به بزهکاری نشان داد که چهار متغیر (سرمایه‌ی اجتماعی، سرمایه‌ی فرهنگی، سلامت اجتماعی و پایگاه اقتصادی اجتماعی) رابطه‌ی مستقیم و معناداری با گرایش به بزهکاری نوجوانان دارند و در مقابل دو متغیر (احساس آنومی و احساس محرومیت) رابطه‌ی معکوس و معناداری با گرایش به بزهکاری دارند (سخایی، حسینی‌زاده، ۱۳۹۷: ۱۱).

- بررسی جامعه‌شناختی ارتباط بین سرمایه‌ی فرهنگی و گرایش به ارتکاب جرائم خشونت‌آمیز در بین مردان شهر کرمانشاه عنوان پژوهشی است که توسط پرنداخ و همکاران (۱۳۹۹) به روش پیمایشی انجام شده است. نتایج نشان داد که بین میزان کل سرمایه‌ی فرهنگی و ابعاد آن (سرمایه‌ی فرهنگی نهادینه‌شده، تجسم‌یافته و عینیت‌یافته) با ارتکاب جرایم خشونت‌آمیز ارتباط منفی و معنی‌دار وجود دارد (پرنداخ و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۱۹).

- بنتا و همکاران^۱ (۲۰۰۵) در پژوهش خود تحت عنوان نقش جنسیت در ایجاد رفتار مجرمانه، نقش تفاوت‌های جنسیتی در جرم و خشونت را نشان می‌دهند که میزان تخلف و به‌ویژه خشونت در میان پسران بیشتر از دختران است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تفاوت جنسیتی در توسعه‌ی درک اجتماعی، ممکن است به توضیح تفاوت‌های جنسیتی در جرم و خشونت کمک کند. همچنین، یکی از دلایلی که دختران میزان تخلف کمتری دارند این است که آن‌ها مهارت‌های ادراکی اجتماعی را در زندگی، زودتر از پسران به دست می‌آورند و مهارت

تحقیق را کلیه‌ی کارشناسان حوزه‌ی قضایی، انتظامی، اجتماعی و... تشکیل می‌دهند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۱۴۵ نفر انتخاب و مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که مؤلفه‌های شناسایی‌شده (ازهم‌پاشیدگی، هنجارها، عدم تحقق اهداف با استفاده از مقررات، الگوهای رفتاری نامناسب، احساس محرومیت نسبی و...) با ۹۵ درصد اطمینان در گرایش جوانان به جرم مؤثراند (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۳).

- غلامی و نظیری خانقاه سادات در سال (۱۳۹۲)، تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه‌ی آنومی اجتماعی و قشربندی اجتماعی با ارتکاب نوع جرم در شهرستان خلخال انجام دادند. روش پژوهش در این تحقیق پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ی محقق‌ساخته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین احساس آنومی اجتماعی و ارتکاب نوع جرم رابطه‌ی معناداری وجود دارد و میانگین احساس آنومی اجتماعی در جمعیت مورد بررسی در حد متوسط رو به بالا می‌باشد (غلامی و نظیری خانقاه سادات، ۱۳۹۲: ۹۸).

- قاسمی مقدم و همکاران در سال (۱۳۹۴)، تحقیقی تحت عنوان تأثیر آنومی و زیست‌بوم جنایی بر جرایم خیابانی شهرستان اهواز از سال ۸۸ تا ۹۳ انجام دادند. این تحقیق توصیفی بوده و به روش پیمایشی انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین متغیر آنومی اجتماعی، احساس محرومیت نسبی، تعلق به ارزش‌های محلی و متغیر زیست‌بوم جنایی در گرایش به نزاع دسته‌جمعی رابطه‌ی معناداری وجود دارد (قاسمی مقدم و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۳).

- قماشی و همکاران در سال (۱۳۹۵) تحقیقی تحت عنوان بررسی میزان سرمایه‌ی روان‌شناختی نوجوانان و تأثیر آن بر گرایش به جرم (نمونه‌ی موردی شهر اصفهان) انجام داده‌اند. این تحقیق با روش کمی در میان نوجوانان شهر اصفهان انجام

¹ Benta et al

با تکیه بر مصاحبه‌های عمیق با ۴۰ کودک خیابانی در کونمینگ چین انجام شده است. نتایج تحقیق نشان داد که فرایند بزهکاری از طریق سه مرحله رخ می‌دهد. ۱. تلاش‌های اولیه برای امرار معاش از طریق فعالیت‌های مرسوم ۲. مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی غیر رسمی به‌عنوان راه حل میانی و ۳. درگیر شدن در جرم به‌عنوان آخرین راه حل. بنابراین، زمانی که دسترسی به فرصت‌های مشروع بقا با طرد نهادی از بازار کار رسمی محدود می‌شود، رفتار بزهکارانه رخ می‌دهد. این هم نظریه‌ی آنومی/ فشار را منعکس می‌کند؛ بنابراین سیاست عملی برای کاهش جرم و جنایت کودکان خیابانی در چین بایستی بر فراهم کردن فرصت‌های زندگی و کار و کمک به افزایش آگاهی کودکان در چین و مکانیسم‌هایی که آن‌ها برای کمک به بقای خود در خیابان استفاده می‌کنند، متمرکز شود.

- رولاندو و همکاران^۴ در سال ۲۰۲۰ تحقیقی تحت عنوان، من پول را دوست دارم، من خیلی چیزها را دوست دارم، رابطه‌ی بین مواد مخدر و جرم از دیدگاه جوانان در ارتباط با سیستم قضایی جنایی انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که ارتکاب جرم می‌تواند با توجه به نوع مواد و زمان متفاوت باشد. علاوه بر این، می‌تواند با درجات بسیار متفاوتی از محرومیت اجتماعی و نیازها همراه باشد. هدف کلی مصاحبه‌ها، کسب اطلاعات در مورد بافت‌ها و انگیزه‌های مصرف مواد مخدر، شرایط کاهش‌دهنده یا افزایش‌دهنده‌ی الگوها و نقش بود. همچنین، یافته‌های پژوهش نشان داد نابرابری اقتصادی نقش‌های کلیدی در مصرف مواد مخدر و ارتکاب جرم ایفا می‌کند (رونالدو و همکاران، ۲۰۲۰: ۱).

- زورگویی سایبری در بین نوجوانان مصری: ارتباط احساس امنیت عاطفی و سرمایه‌ی روان‌شناختی با زورگویی سایبری عنوان پژوهشی

اجتماعی‌گری را بهتر یاد می‌گیرند (مرادی و بخشنده ۱۳۹۰: ۱۶۴).

- علی‌یار و کراکوس در سال (۲۰۱۵) تحقیقی تحت عنوان تأثیر سرمایه‌ی روان‌شناختی مثبت و احساسات منفی گرایش به خشونت دانش‌آموزان انجام داده‌اند. در این تحقیق ۷۴۵ نفر از دانش‌آموزان دبیرستان شرکت کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که سرمایه‌ی روانی دانش‌آموزان گرایش خشونت‌آمیز آن‌ها را کاهش می‌دهد (علی‌یار و کراکوس^۱، ۲۰۱۵: ۶۹).

- تأثیر سرمایه‌ی روان‌شناختی و سرمایه‌ی اجتماعی بر استرس شغلی و رفتارهای انحرافی پزشکان عنوان پژوهشی است که توسط قاسمزاده و همکاران (۲۰۱۵) به روش پیمایشی در بین ۳۷۵ نفر از پزشکان بیمارستان شهر تبریز انجام شده است. نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه‌ی روان‌شناختی و سرمایه‌ی اجتماعی با رفتارهای انحرافی همبستگی معکوس و معنی‌داری دارد (قاسمزاده و همکاران، ۲۰۱۵: ۱۴۹).

- سیکند و همکاران^۲ در سال ۲۰۱۷ تحقیقی تحت عنوان بررسی نقش عوامل روانی-اجتماعی در رفتار جنایی در بزرگسالان در هند انجام داده‌اند. برای تحقیق حاضر از طرح تحقیقاتی ترکیبی همزمان استفاده شده است. نتایج نشان داد که تفاوت قابل توجهی در ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، عصبانیت و کسب امتیاز بین این دو گروه وجود ندارد. با این حال، مشخص شد عوامل اجتماعی مختلف مانند عدم حمایت اجتماعی، تأکید کمتر بر آموزش و آگاهی، محدودیت‌های مالی و ویژگی‌های فردی تأثیر زیادی در رفتار جنایی دارند (مانوهر، ۲۰۱۷: ۲۴).

- مسیرهای بزهکاری برای کودکان خیابان در چین: آنومی نهادی، تاب‌آوری و جرم عنوان پژوهشی است که توسط یو و همکاران^۳ (۲۰۱۹) به روش کیفی

³ Yu et al

⁴ Rolando et al

¹ Aliyev & Karakus

² Sikand et al

رکلس هم‌رنگی فرد با گروه را به معنای هم‌نوایی فرد با گروه و رفتار فرد را به دلیل درونی شدن هنجارها و ارزش‌ها در او نمی‌داند، وی بیان می‌کند که این رفتار نوعی متابعت است و هرگاه فشار گروه وجود نداشته باشد، یا کم باشد، فرد عصیان کرده و به کج‌روی گرایش پیدا می‌کند. وی بر این نکته تأکید دارد که کج‌روی را عموماً فشارهای اجتماعی کنترل می‌کند. بر همین اساس، او بیان می‌کند نبودن قدرت کنترل کافی یکی از علل وجود کج‌روی در جامعه است، همچنین خاطر نشان می‌کند اگر جامعه‌ای ویژگی‌های زیر را دارا باشد، قادر به مهار جرم و کج‌روی خواهد بود: ۱- این که از یکپارچگی مناسبی برخوردار باشد. ۲- نقش‌های اجتماعی و محدودیت‌های رفتار را به خوبی تعریف و تعیین کند. ۳- نظام تربیت خانواده و فرایند سرپرستی و نظارت آن را تشویق نماید. ۴- برای تقویت دست‌آوردهای مثبت افراد، پشتوانه‌هایی را تدارک ببیند. در عین حال، به نظر رکلس اگر کنترل‌های خارجی در جامعه ضعیف یا مفقود شود، کنترل کج‌روی ناگزیر به بازدارنده‌های درونی (موانع داخلی کج‌روی) و عمدتاً وجدان فردی، منوط می‌گردد (علمی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۱). همچنین فرّی حقوق‌دانی با گرایش‌های مطالعاتی جرم‌شناسانه بود. او ابتدا نظریات خود را تحت عنوان جبرگرایی در پدیده‌ی مجرمانه تحت تأثیر افکار لمبروزو^۲ مطرح کرد. مخالف اختیار و آزادی اراده بود؛ لیکن به تدریج پی برد که این دیدگاه یک بعدی است و در نتیجه سعی کرد تز لمبروزو را وسعت ببخشد. او متعاقباً برداشت‌های خود را در کتابی تحت عنوان افق‌های نوین حقوق کیفری منتشر ساخت که در چاپ‌های بعدی آن جامعه‌شناسی جنایی نام گرفت. در نظریه‌ی فرّی بررسی جنبه‌های علت‌شناختی پدیده‌ی مجرمانه و جنبه‌ی کاربردی نظریه‌ی وی حائز اهمیت است. در واقع، می‌توان گفت فرّی طرفدار کنش میان عوامل متعدد از نوع انسان‌شناسی بود و با تکیه بر همین مبنا طبقه‌بندی دوگانه‌ی مجرمین لمبروزو را

است که توسط اویدا و همکاران (۲۰۲۱) به روش پیمایشی در بین ۴۰۰ نفر از نوجوانان اسکندریه مصر انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین سرمایه‌ی روان‌شناختی در قربانیان زورگویی سایبر در مقایسه با افرادی که مورد آزار و اذیت سایبری قرار نگرفته‌اند، پایین بوده است. نتایج نشان داد که بین احساس امنیت عاطفی و سرمایه‌ی روان‌شناختی و قرار گرفتن در معرض آزار و اذیت سایبری همبستگی منفی وجود دارد (اویدا و همکاران، ۲۰۲۱: ۹۹).

مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که محققان در بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به ارتکاب جرم بیشتر به نقش متغیرهای کنترل اجتماعی، سرمایه‌ی اجتماعی، احساس محرومیت نسبی، سرمایه‌ی فرهنگی، حمایت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، بی‌هنجاری، سلامت اجتماعی و بی‌نظمی اجتماعی پرداخته‌اند. در این مطالعات به‌طور همزمان به نقش سازه‌های سرمایه‌ی روان‌شناختی، سرمایه‌ی فرهنگی، آنومی اجتماعی توجه کافی نشده است. همچنین، بررسی مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که اکثر این مطالعات در بین نوجوانان انجام شده و گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز با تأکید بر این متغیرها مورد بررسی قرار نگرفته است.

۳ مبانی نظری پژوهش

گرایش جوانان به ارتکاب جرم اگرچه پدیده‌ی نوظهوری نیست؛ اما طی سال‌های اخیر رویدادهایی با موضوع جرایم جوانان، بازتاب‌های متفاوت و نگران‌کننده‌ای در جامعه و آینده‌ی نظام اجتماعی به وجود آورده است (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۳). در زمینه‌ی گرایش به جرم نظریات متعددی ارائه شده است. برای نمونه، طبق نظریه‌ی مهار رکلس، مطابقت فرد با گروه و جامعه طبیعی نیست و همچنین براساس میل درونی او نمی‌باشد و براساس فشار و کنترل گروه صورت می‌گیرد. به بیان دیگر،

² Lombroso

¹ Eweida et al

گسستی در نظام اجتماعی دارد. وی بی‌هنجاری را به مفهوم فقدان اجماع درباره‌ی اهداف اجتماعی و انتظارت جمعی و آنچه جامعه به منزله‌ی قواعد و الگوهای عمل برای اعضای خود متصور شده است، به کار می‌برد (عباسی قادی و شاه نظر، ۱۳۹۳: ۱۴۵-۱۴۶).

دورکیم ابتدا از آنومی استفاده کرد برای توضیحات جامعه‌شناختی از انحراف به‌ویژه خودکشی، دورکیم این جنایت را به‌عنوان اقداماتی که احساسات جمعی جامعه را می‌رنجاند و آنچه او وجدان جمعی می‌نامد، مشاهده کرد. امیل دورکیم آن جرم را به‌عنوان مؤلفه‌ای ضروری تلقی کرد؛ چراکه در پاسخ به نقض هنجارهای پذیرفته‌شده عمل می‌کند و در نتیجه ارزش‌های جمعی را تقویت می‌کند. به این ترتیب، جرم نقش انطباقی در معرفی شیوه‌های جدید ایفا می‌کند (لائو، ۲۰۱۷: ۴) از نظر دورکیم، در هر جامعه‌ی انسانی، جرم^۴ بروز می‌کند. پس جرم ملازم با زندگی اجتماعی است. به عبارت دیگر، جرم یک پدیده‌ی طبیعی و اجتماعی است و علت‌های جرم را می‌باید در میان کارکردهای ساخت اجتماعی جست‌وجو کرد (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۸). درواقع، دورکیم بر این باور است که پذیرش اخلاقی فراگیر پیش‌نیاز همبستگی اجتماعی است؛ اما تنها در جوامع ساده‌تر که تقسیم کار هنوز در مرحله‌ی اولیه است، این یک نوع همبستگی اجتماعی است که دورکیم آن را به‌عنوان همبستگی مکانیکی بیان می‌کند. همان‌طورکه به دوران جدید نزدیک‌تر می‌شویم، این نوع همبستگی به‌طور فزاینده‌ای جای خود را به نوع دوم همبستگی، یعنی همبستگی ارگانیک می‌دهد. دورکیم بر این باور است که سیر تحول و پاره‌پارگی به‌دلیل مدرن‌سازی، نظم اجتماعی سنتی را که به‌وسیله‌ی همبستگی مکانیکی توسعه‌یافته است، در خود حل کرده است. تجزیه‌وتحلیل انسجام مکانیکی فرد را از یوغ سنت و تعصب رها می‌کند. اما این فرایند بذر انضباط‌زدایی

به طبقه‌بندی پنج‌گانه وسعت داد. لمبروزو صرفاً از دو تیپ (طبقه) مجرم مادرزاد و دیوانه نام برده بود، اما فری علاوه‌بر مجرمین مادرزادی و دیوانه که این دو دسته را تحت تأثیر عوامل انسان‌شناختی مجرم قلمداد می‌کند، سه دسته بزهکاران به عادت، اتفاقی و هیجانی را با تکیه بر تأثیر عوامل اجتماعی در این طبقه‌بندی قرار می‌دهد و برحسب اینکه با کدام‌یک از این گروه‌ها مواجه باشیم، راه‌حل‌های مختلفی پیشنهاد می‌کند. درواقع، او بر تأثیر عوامل اجتماعی و محیطی بر وقوع جرم تأکید می‌کرد. فری در رویکرد عملی معتقد بود که باید به جای مسؤلیت اخلاقی بزهکار، مسؤلیت اجتماعی او مطرح شود و برای اندازه‌گیری این مسؤلیت، درجه‌ی خطرناکی به‌عنوان معیار مطرح شود، و برحسب شدت و ضعف درجه‌ی خطرناکی، به جای مجازات باید از اقدامات دفاع اجتماعی استفاده شود؛ اقداماتی که عاری از جنبه‌های قهرآمیز بوده و بیشتر شامل دفاع اجتماعی باشند. چنانچه ملاحظه می‌کنید، دیدگاه سنتزی یا ترکیبی فری یک بعد نظری را شامل می‌شود، همچنین یک بعد عملی دارد. بعد نظری رویکرد او به ماهیت جرم است، که منجر به طبقه‌بندی او از مجرمین می‌گردد و بعد عملی رویکردش در تأثیر تفکرات وی در عملکرد قانون‌گذار جزا است و قانون اقدامات تأمینی مصداق بارز تأثیر تفکرات او در سیاست کیفری تقنینی کشورها است (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۳: ۱۸۱-۱۸۲).

۳/۱ نظریه‌ی آنومی اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم (دورکیم)^۱

امیل دورکیم^۲ نخستین اندیشمندی است که با مفهوم آنومی^۳ به تبیین صور ناهنجاری اجتماعی پرداخته است. وی در سال ۱۹۷۹ واژه‌ی آنومی را وارد فرهنگ جامعه‌شناسی کرده است. البته بعد از او کسانی دیگر نیز از جمله رابرت مرتن از این واژه برای تبیین مسائل اجتماعی استفاده کرده‌اند. آنومی در تعریف دورکیم، اشاره به نوعی بی‌قاعدگی، اختلال و

³ Anomie

⁴ Crime

¹ Durkheim

² Emile Durkheim

فرهنگی تعریف شده و توسط تمام اعضای جامعه به اشتراک گذاشته می‌شوند، اغلب شامل پرستیژ هستند. بنابراین، مرتون ادعا می‌کند آنومی از عدم انطباق بین اهداف و وسایل یک جامعه ناشی می‌شود. فرض اصلی مرتون این است که رفتارهای نابهنجار می‌تواند به‌عنوان نشانه‌ای از گسیختگی بین اهداف فرهنگی خاص و ساختارهای اجتماعی به منظور رسیدن به این اهداف دیده شود (نایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۵). در واقع، مرتون به دنبال درک این مسأله است که چگونه ساختارهای اجتماعی موجود فشار قابل توجهی را بر برخی گروه‌ها اعمال می‌کنند و آن‌ها را به‌سوی رفتارهای ناسازگار هل می‌دهند. او بیشتر نگران فشار نامناسبی بود که بر اهداف خاص گذاشته شده بود (لاو، ۲۰۱۷: ۵). نظر رابرت مرتون این است که در واقع، جامعه فرد را به کج‌رفتاری مجبور می‌کند. به بیان خود مرتون نتیجه‌ی فشارهای ساختاری - اجتماعی است که افراد را وادار به کج‌رفتاری می‌کند. مرتن، جوامع صنعتی جدید بر توقعات مادی‌گرایانه زندگی تأکید دارند که به شکل انباشت ثروت و تحصیلات به‌عنوان مهم‌ترین اهداف زندگی تجلی می‌کند. به نظر وی در اکثر جوامع، موفقیت در جامعه از ارج و اعتبار جمعی زیادی برخوردار است؛ درحالی‌که امکان و فرصت دستیابی بدان موفقیت در میان گروه‌ها و افراد به‌طور همسان توزیع نشده است؛ در نتیجه موضع‌گیری‌های متفاوتی پیش می‌آید. حال چون اعضای جامعه به لحاظ ساختاری در موقعیت‌های مختلفی قرار می‌گیرند، چنین وضعی ممکن است موجب انحراف اجتماعی شود (اکبرپور و راد، ۱۳۹۴: ۲۴). بنابراین، از نظر مرتون فرد می‌تواند پنج پاسخ ممکن را براساس این که آیا اهداف و وسایل قانونی را قبول یا رد می‌کنند، داشته باشد (لاو، ۲۰۱۷: ۶). در نتیجه، پنج نوع تطبیق را می‌توان مطرح کرد؛ که در آن علامت (+) به معنای قبول ارزش‌ها و علامت (-) (به معنای طرد ارزش‌ها و علامت (-+) به معنای طرد ارزش‌ها و جایگزین کردن ارزش‌های جدید می‌باشد.

اخلاقی، هرچومرج و کش‌مکش را به‌خصوص در اقتصاد ایجاد می‌کند؛ زیرا بدون تولید هرگونه جایگزین مؤثر برای انسجام اجتماعی، گسست را به وجود می‌آورد (سفیدچپان و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۱۲). دورکیم بیان می‌کند که چگونه هنجارهای اجتماعی به منظور محدود کردن خواسته‌های افراد عمل می‌کنند و در این دوره، دستیابی به رضایت خاطر برای افراد امکان‌پذیر است. وقتی هنجارهای اجتماعی قادر به اجرای نیروی قانونی ملموس نیستند، تمایلات افراد بی‌حدوحدصر می‌شود و این امر منجر می‌شود که برخی از افراد دست به خودکشی بزنند (مسرن و روزنفلد، ۱۳۹۲: ۱۶۷). به عبارت دیگر، دورکیم بیان می‌کند شکل مقررات اخلاقی باید برای حفظ انسجام اجتماعی معرفی شود. در واقع، دورکیم اعتقاد داشت جوامع صنعتی مدرن به‌دلیل ماهیت پیچیده‌ی سیستم‌های اجتماعی جدید میل به آنومی بیشتری دارند. از آنجایی‌که آنومی زمانی رخ می‌دهد که محدودیت‌های اخلاقی قادر به محدود کردن خواسته‌های فردی به‌اندازه‌ی کافی، بدون وجود محدودیت‌های ساختاری در مدرنیته کردن جوامع نیستند، افراد به‌سمت رفتار انحرافی هل داده می‌شوند. همچنین، مرتن مقاله‌ی بسیار مهمی با عنوان ساختار اجتماعی و آنومی منتشر کرد. در این مقاله، با توسعه‌ی یک جهت از نظریه‌ی دورکیم، او استدلال کرد که آنومی می‌تواند یک حالت عادی برای افراد در بخش‌های خاصی از جامعه باشد، زمانی‌که اهداف فرهنگی مانند موفقیت مالی مورد تأکید قرار می‌گیرند؛ ولی راه‌های رسیدن به این اهداف مسدود می‌شوند (علی‌وردی‌نیا و شهریاری یانه‌سری، ۱۳۹۶: ۹۳-۹۴). مرتون اعتقاد داشت، دورکیم از مقررات هنجاری ضعیف برای توسعه‌ی مفهوم نژاد ساختاری استفاده می‌کند. مرتون ادعا می‌کند که دو عنصر کلیدی در ساختار اجتماعی و فرهنگی وجود دارد: اهداف با ارزش اجتماعی و ابزار قابل قبول برای رسیدن به چنین اهدافی؛ این اهداف که از نظر

¹ Lau

۳،۲ نظریه‌ی آنومی نهادی مسنر و روزنفلد

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر گرایش به ارتکاب جرم، آنومی اجتماعی است. در این ارتباط تئوری آنومی ساختاری، تصریح کرده که تسلط اقتصادی در ساختار نهادی جامعه همراه با ضرورت‌های (فشارهای) فرهنگی، محیط اجتماعی را ایجاد می‌کند که تسهیل‌گر جرم و رفتارهای انحرافی می‌باشد (هاورمن و همکاران^۱، ۲۰۱۵: ۴۱۰). در این راستا مسنر و روزنفلد^۲ با استفاده از دیدگاه مرتن، نظریه‌ی خود را با عنوان آنومی نهادی^۳ پایه‌گذاری کردند.

ویژگی متمایز این نظریه از دیگر نظریه‌های آنومی، مطالعه‌ی فرهنگ و ساختار اجتماعی با توجه به نمایندگی آن‌ها در مؤسسات اجتماعی است. به عبارت دیگر، نظریه‌های آنومی به مبانی دورکیم تکیه دارد که می‌گوید سطوح نرمال فعالیت‌های جامعه و شکل مجرمانه‌ی آن ویژگی‌های حیاتی جامعه را نشان می‌دهد (خدری و همکاران^۴، ۲۰۲۰: ۱۱).

نظریه‌ی آنومی نهادی مسنر^۵ و روزنفلد^۶ مؤلفه‌های اصلی چارچوب تحلیلی مرتن را پذیرفته است و برخی از عناصر اصلی آن را شامل می‌شود. در عین حال، نظریه‌ی آنومی نهادی نشان‌دهنده‌ی تلاش برای غلبه کردن بر محدودیت‌های عمده طرز تلقی مرتن درباره‌ی پویای‌های نهادی زیر بنای جرم است (مسنر و روزنفلد، ۱۳۹۲: ۱۶۷). در واقع، استیون اف مسنر و ریچارد روزنفلد تئوری آنومی نهادی را به‌عنوان یک تبیین کلان جامعه‌شناختی از جرم در چارچوب تئوری آنومی مرتن مطرح کردند. نظریه‌ی نهادی فرض می‌کند که هر زمان و در جایی که موفقیت مالی یک هدف فرهنگی برجسته است و اقتصاد بر سایر نهادهای اجتماعی غالب است، افراد تمایل دارند راه‌هایی برای رسیدن به اهداف خود براساس ملاحظات صرفاً فنی انتخاب کنند. به عبارت دیگر، ابزار به لحاظ کارایی و صرف‌نظر از

در رویکرد مرتن می‌توان دید که جز همنوایی، باقی موارد پیامدهایی هستند که نتیجه‌ی شرایط آنومیک هستند. البته، این چهار شکل از نظر مرتن، چهار دسته‌ی اصلی هستند که هر کدام انحرافات و مشکلات اجتماعی بسیاری را توضیح می‌دهند (کوثری، ۱۳۹۳: ۲۱-۲۰). نوآوری زمانی رخ می‌دهد که افراد به ارزش‌های فرهنگی یکسانی کشیده شوند، اما از ابزارهای قانونی برای رسیدن به آن‌ها صرف نظر کنند (لاو، ۲۰۱۷: ۶). رسم‌پرستی (مناسک‌گرایی) هنگامی اتفاق می‌افتد که افراد جامعه وسایل رسیدن به اهداف را می‌پذیرند؛ اما خود اهداف را قبول ندارند. انزواجویی (واپس‌گرایی) هنگامی به وجود می‌آید که افراد اهداف و وسایل رسیدن به این اهداف را قبول ندارند. طغیان نیز زمانی به وجود می‌آید که افراد جامعه هم اهداف و هم وسایل رسیدن به آن اهداف را نمی‌پذیرند و می‌خواهند اهداف و وسایل جدیدی را جایگزین کنند (حسینی کشاورز، ۱۳۹۶: ۹). مرتن این نکته را متذکر می‌شود که افراد ممکن است در نقش‌ها و فعالیت‌های مختلف خود از شیوه‌های مختلف انطباق استفاده کنند؛ بدین معنا که ممکن است فردی در یک فعالیت اجتماعی از شیوه‌ی نوآوری استفاده کند، اما در فعالیت دیگر مناسک‌گرا باشد. در واقع، این مقولات به سازگاری نقش در موقعیت‌های خاص اشاره دارد؛ نه به شخصیت افراد به‌طور کامل. مرتن هدف و وظیفه‌ی خود را جستجوی عواملی می‌داند که فشارهایی را به افراد اعمال می‌کنند تا آن‌ها را وادارند که به یکی از شیوه‌های فوق عمل کنند (نایبی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۷). از نظر مرتن، ناتوانی در رسیدن به اهداف خاص ممکن است مستقیماً متناسب با رفتار انحرافی جوانان مرتبط باشد؛ به‌طوری‌که جوانان و نوجوانان به دنبال راه‌هایی برای جایگزینی آن اهداف باشند (ترکمان و همکاران، ۱۳۹۱: ۳۳).

⁴ Khedry et al

⁵ Steven F. Messner

⁶ Richard Rosenfeld

¹ Hovermann et al

² Messner and Rosenfeld's

³ Institutional Anomie

بازتولید نابرابری‌ها دارد و کشاکش متعددی را در بطن زندگی اجتماعی ایجاد می‌کنند و ازسوی دیگر، قابل تبدیل به یکدیگر می‌باشند. (پرندها و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۲۳)

او سرمایه‌ی فرهنگی را دارای سه مؤلفه‌ی اساسی به شرح زیر می‌داند: الف) سرمایه‌ی فرهنگی (تجسم‌یافته؛ ب) سرمایه‌ی فرهنگی عینی؛ پ) سرمایه‌ی فرهنگی نهادینه‌شده (مرادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۴). منابع سرمایه‌ی فرهنگی از دیدگاه بورديو شامل خانواده، آموزش و پرورش و طبقات اجتماعی است که سبب بروز تفاوت‌هایی در دارندگان سرمایه‌ی فرهنگی و فاقدان آن می‌شود (مؤذنی و بهشتی‌دوست، ۱۳۹۶: ۸۰).

در این ارتباط آرگایل^۱ معتقد است که افرادی که سرمایه‌ی فرهنگی بیشتری دارند، موفق‌تر هستند و این موفقیت می‌تواند باعث بهبود وضعیت سلامتی و کاهش رفتار مجرمانه‌ی آن‌ها شود. همچنین، گاجن^۲ و همکاران (۲۰۱۵) خاطر نشان کرده‌اند که سرمایه‌ی فرهنگی می‌تواند به درک بهتر منابع اجتماعی کمک کند که افراد از طریق آن به سمت رفتارهای سالم هدایت می‌شوند. (سخایی و حسینی‌زاده آرانی، ۱۳۹۷: ۱۴). هایس یکی از صاحب‌نظران برجسته در حوزه‌ی سرمایه‌ی فرهنگی، بر این باور است که سرمایه‌ی فرهنگی بازنمای جمع نیروهای غیراقتصادی مانند طبقه‌ی اجتماعی، زمینه‌ی خانوادگی، سرمایه‌گذاری و تعهدات نسبت به تعلیم و تربیت، منابع مختلف و مانند آن‌ها است که بر موفقیت کنشگران اجتماعی تأثیر دارد (پرندها و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۲۵). براساس این نظریه، برخورداری از سرمایه‌ی فرهنگی به معنای افزایش اطلاعات و توان شناختی است. افزایش دانش و اطلاعات و توان شناختی کنشگران اجتماعی در حوزه‌های مختلف باعث می‌شود افراد در مواجهه با مسائل و مشکلات زندگی روزمره همچون موقعیت‌های افراد برای گرایش به ارتکاب جرم، قابلیت و مهارت بیشتری داشته باشند؛ زیرا بیشتر

موقعیت هنجاری آن‌ها انتخاب شده‌است. وقتی که افراد وسایلی را انتخاب می‌کنند که خوب کار می‌کنند، نه از نظر مجاز بودن و یا غیر مجاز، ما باید منتظر بروز نرخ بالای رفتار انحرافی باشیم (فیضی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۸۸-۱۸۷). درواقع، به گفته‌ی مسنر و روزنفلد در جوامعی که نهادهای آن برابری و ارزش‌های اقتصادی را به سایر نهادها وارد می‌کنند، مرتکب جرم می‌شوند. در حقیقت، مهم نیست که چطور، اما برنده شدن مهم است. آن‌ها بر این باوراند که آنومی به دلیل ضعف مؤسساتی مانند خانواده و آموزش توسعه‌یافته است (خدری و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۱). به زعم نویسندگان، تفوق اقتصاد با کارکرد مؤثر این نهادها تداخل پیدا می‌کند. حاصل، آن است که این نهادها دیگر قادر نخواهد بود تا افراد را به طور مناسب اجتماع‌پذیر و تربیت نموده و ضمانت اجرایی برای انحراف تعیین نمایند. این امر بیش از پیش به بالا رفتن نرخ جرم کمک می‌نماید (علیوردی‌نیا و میرزایی، ۱۳۹۸: ۳۲۴). به‌طورکلی، نظریه‌ی آنومی نهادی مطرح می‌کند که قوانین اقتصادی در پیکربندی نهادی بالاترین اولویت را در نظام سازمانی به دست می‌آورند. در چنین جامعه‌ای، اقتصاد گرایش به چیره شدن بر تعادل نهادهای قدرت دارد، و در نتیجه باعث عدم تعادل نهادی می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت هنجارهای نهادی داری قدرت اخلاقی کمی هستند؛ لذا ابزارهای کنش اجتماعی به معنای واقعی کلمه اخلاق‌زدایی شده و منجر به آنومی می‌شوند (فیض الهی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶۸).

۳٫۳ سرمایه‌ی فرهنگی

سرمایه‌ی فرهنگی مفهومی جامعه‌شناختی است که اولین بار بورديو آن را مطرح کرد. به اعتقاد بورديو، سرمایه‌ی فرهنگی یعنی قدرت شناخت و توانایی استفاده از کالاهای فرهنگی در هر فرد و آن شامل تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی شدن در فرد انباشته می‌شود. در نظر وی، هم سرمایه‌ی اقتصادی و هم سرمایه‌ی فرهنگی نقش مهمی در

² Gajen

¹ Argail

هستند اغلب موانع را به‌عنوان چالش در نظر می‌گیرند و به دنبال مسیرهای جایگزین اطراف این موانع هستند. به‌علاوه امید به‌عنوان مکانیزم مقابله شناخته می‌شود و مرتبط با سایر نقاط قوت شخصیتی مانند خوش‌بینی، خوش‌بین‌داری، ثبات و... است (چمبرلین، ۲۰۲۰: ۴۴) به عبارت دیگر، امیدواری به‌عنوان دومین مؤلفه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی، امید به‌صبر بودن در راه رسیدن به اهداف، موفقیت و توانایی تجدید نظر در موارد ضروری تعریف شده است (علی‌یار و کاراکوس، ۲۰۱۵: ۷۱-۷۰) امید است که به مردم اراده و تمایل به سرمایه‌گذاری و انرژی برای رسیدن به اهداف می‌دهد (منفود و همکاران، ۲۰۲۰: ۳۵). سومین مؤلفه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی یعنی خوش‌بینی به‌عنوان داشتن افکار مثبت که یک نفر می‌تواند در حال حاضر و در آینده موفق باشد در نظر گرفته شده است (علی‌یار و کاراکوس، ۲۰۱۵: ۷۱-۷۰) درواقع، خوش‌بینی می‌تواند به‌عنوان نیت و انتظارات روانی تعریف شود و انتظار بهترین نتایج را داشته باشند، می‌تواند تأثیر مثبتی بر سلامت جسمانی و سلامت انسان بگذارد و در نهایت مؤلفه‌ی چهارم سرمایه‌ی روان‌شناختی تاب‌آوری است که به معنای توانایی سازگاری با مخاطرات و مشکلات است (منفود و همکاران، ۲۰۲۰: ۳۵). چهار بعد سرمایه‌ی روان‌شناختی، خودکارآمدی، امید، خوش‌بینی و تاب‌آوری توانایی تغییر بالا را دارد و هر کس در مواجهه با شرایط روانی خوب می‌تواند به روش‌های مختلف به تقویت این چهار مؤلفه کمک کند (گل‌محمدیان و سجادی، ۱۳۹۵: ۱۱۳).

پژوهش‌های گذشته ابعاد سرمایه‌ی روان‌شناختی را به‌صورت جداگانه مورد مطالعه قرار دادند. اما آنچه سرمایه‌ی روان‌شناختی مثبت را به وجود می‌آورد؛ ترکیب چهار مؤلفه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی می‌باشد. به عبارت دیگر، سرمایه‌ی روان‌شناختی از ترکیب مؤلفه‌ی خودکارآمدی، خوش‌بینی، امید و انعطاف‌پذیری به وجود می‌آید.

از دیگران می‌توانند ابعاد مختلف مسأله را شناسایی کنند و راهکارهای مناسب برای مقابله با آن‌ها را برگزینند (مرادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۴)

۳،۴ سرمایه‌ی روان‌شناختی لوتانز و گرایش به ارتکاب جرم

از دیدگاه لوتانز و همکاران، سرمایه‌ی روان‌شناختی می‌تواند به‌عنوان یک مزیت رقابتی از طریق سرمایه‌گذاری برای افراد ایجاد شود. به گفته نظر لوتانز و همکاران، سرمایه‌ی روان‌شناختی بر پایه‌ی عناصر روان‌شناختی مثبت‌نگر است که منجر به ارتقای ارزش سرمایه‌ی انسانی و اجتماعی در سازمان می‌شود. سرمایه‌ی روان‌شناختی در یک فرایند تعاملی با رویکرد ارزیابی به زندگی یک فرد معنا می‌بخشد؛ به تلاش یک فرد برای تغییر موقعیت رقابتی تداوم می‌دهد و تضمین می‌کند که او آماده‌ی ورود به عرصه هستی می‌باشد و قدرت و سرسختی او در رسیدن به اهدافش را تضمین می‌کند (ضیاء و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹). به عبارت دیگر، سرمایه‌ی روان‌شناختی مجموعه‌ای از مهارت‌ها است که به معنای درگیر شدن بیشتر است؛ بنابراین استفاده از سرمایه‌ی روانی برای استخراج انگیزه و حفظ انگیزه مؤثر بوده است (چمبرلین^۱، ۲۰۲۰: ۴۴). بنابراین، می‌توان گفت یکی از عوامل مؤثر بر گرایش به ارتکاب جرم سازه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی می‌باشد. سرمایه‌ی روان‌شناختی مثبت آمادگی و ظرفیت نهفته برای رشد فردی است که از چهار مؤلفه‌ی خودکارآمدی، خوش‌بینی، امید و انعطاف‌پذیری تشکیل تشکیل است. خودکارآمدی به نوعی مترادف با اعتماد به نفس است، توانایی فرد برای انجام وظایف خاص (منفود و همکاران^۲، ۲۰۲۰: ۳۵). امید مفهومی است که توسط اسنایدر کشف و مورد بررسی قرار گرفته است. در اصل، امید شامل یک فرد است که باور دارد می‌تواند به اهداف مورد نظر برسد. افرادی که دارای سطوح بالاتری از امید

² Manfred et al,

¹ Chamberlain

۴ فرضیات پژوهش:

- ۱) بین آنومی اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم رابطه‌ی مستقیم و معنی‌داری وجود دارد.
- ۲) بین سرمایه‌ی روان‌شناختی و گرایش به ارتکاب جرم رابطه‌ی معکوس و معنی‌داری وجود دارد.
- ۳) بین سرمایه‌ی فرهنگی و گرایش به ارتکاب جرم رابطه‌ی معکوس و معنی‌داری وجود دارد.

۵ روش‌شناسی پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تعیین‌گرهای اجتماعی و روان‌شناختی گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز است. در این پژوهش با توجه به ماهیت تحقیق از روش پیمایشی استفاده شده است. جامعه‌ی آماری این پژوهش جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اهواز می‌باشد. براساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ جمعیت جوان زن و مرد مناطق شهری اهواز ۲۶۲۳۱۳ نفر است که از این تعداد ۳۸۳ نفر با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از تکنیک پرسش‌نامه استفاده شده است. این پژوهش در سال ۱۳۹۹ در بین جوانان ۱۸-۲۹ سال شهر اهواز اجرا شده و نحوه‌ی تکمیل پرسش‌نامه به‌صورت حضوری بوده است. در این تحقیق، برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. به این نحو که بعد از تعیین حجم نمونه، پرسش‌نامه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در بین جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اهواز به‌صورت حضوری در مناطق مختلف شهر اهواز تکمیل شده است. تعداد حجم نمونه به تفکیک جنسیت به شرح زیر بوده است.

خودکارآمدی و امید مفاهیم مربوط به فرد هستند؛ درحالی‌که خوش‌بینی و تاب‌آوری به شرایط محیط خارجی بستگی دارد. تأثیر سرمایه‌ی روان‌شناختی مثبت بر عملکرد و رفتار، بزرگ‌تر از تأثیر این چهار جز متشکل از رفتار مثبت سازمانی است. برای مثال، افراد امیدوار مسیر خود را برای رسیدن به موفقیت تعیین می‌کنند، بنابراین آن‌ها خوش‌بینانه‌تر و انعطاف‌پذیر هستند؛ به عبارت دیگر، هر مؤلفه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی مثبت در تعامل با دیگران است. بنابراین، هر جز یک ویژگی را به مفهوم سرمایه‌ی روان‌شناختی مثبت اضافه می‌کند و کل شامل تمام این ویژگی‌ها یک مفهوم جدید را توصیف می‌کند که متمایز از چیزی است که اجزای آن شامل می‌شود (علی‌یار و کاراکوس، ۲۰۱۵: ۷۰-۷۱). همچنین، می‌توان گفت سرمایه‌ی روان‌شناختی، مردم را به چالش می‌کشد تا به دنبال این پرسش باشند که چه کسی هستند و در نتیجه به خودآگاهی بهتری دست می‌یابند که برای دستیابی به اهداف و موفقیت ضروری است (مشتاکی و مؤیدفر، ۱۳۹۶: ۶۴). باندورا براساس تحقیقات عمیقی که دپیرامون خودکارآمدی انجام داده است، آن را به‌عنوان یک باور قوی در توانایی فرد در بسیج منابع انگیزشی و شناختی و استراتژی‌های مورد نیاز برای اجرای موفقیت‌آمیز وظایف خاص در وضعیت‌های خاص تعریف کرد. با اینکه باندورا از واژه‌ی عزت‌نفس کمتر از خودکارآمدی استفاده می‌کند و بسیاری از نظریه‌پردازان اعتماد به نفس را زیرمجموعه‌ی خودکارآمدی قرار می‌دهند، با این حال، در روان‌شناسی مثبت‌گرا هر دو کلمه را می‌توان جایگزین یکدیگر کرد (قماش و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷۹).

جدول ۱ حجم نمونه به تفکیک جنسیت

جنسیت	تعداد جوانان ۱۸ تا ۲۹	تعداد نمونه	درصد نمونه آماری
مرد	۱۲۶۳۴۲	۱۸۴	۰/۴۸
زن	۱۳۵۹۷۱	۱۹۹	۰/۵۲
جمع	۲۶۲۳۱۳	۳۸۳	۱۰۰

استفاده شده است. در رگرسیون گام‌به‌گام برخلاف روش اینتر تمامی متغیرهای مستقل وارد مدل می‌شوند و آن متغیر مستقلی که تأثیر چندانی بر متغیر وابسته نداشته باشد، از مدل حذف می‌شود. این مراحل، گام‌به‌گام برای تمامی متغیرهای تحقیق انجام می‌شود.

در این تحقیق با استفاده از نرم‌افزار spss 22 داده‌ها تحلیل شده‌اند. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های پراکندگی، اعم از میانگین، انحراف معیار، حداکثر، حداکثر، دامنه‌ی تغییر و مقدار متوسط و در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های تفاوت میانگین T، تحلیل واریانس یک‌طرفه، ضریب همبستگی پیرسون (R) و رگرسیون گام‌به‌گام

فرمول کوکران:

$$n = \frac{\frac{Z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{Z^2 pq}{d^2} - 1 \right)} = \frac{\frac{1/96^2 \times 0/5 \times 0/5}{0/05^2}}{1 + \frac{1}{262313} \left(\frac{1/96^2 \times 0/5 \times 0/5}{0/05^2} - 1 \right)} = 383$$

مقدماتی، پیش‌آزمون در بین ۵۰ نفر از جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال جهت برآورد پایایی سازه‌های تحقیق انجام شد و پس از استخراج نمرات مربوط به هر پرسش‌نامه و وارد نمودن آن در نرم افزار Spss، همبستگی درونی گویه‌ها از طریق ضریب الفای کرونباخ و سؤالات ناکارآمد حذف شده‌اند. نتایج تحلیل پایایی متغیرها نشان داد که گویه‌ها از پایایی قابل قبولی برخوردار هستند. نتایج تحلیل پایایی مرتبط با سازه‌های مورد بررسی در جداول زیر آورده شده است.

۵/۱ اعتبار و پایایی

در پژوهش حاضر برای سنجش اعتبار پرسش‌نامه از اعتبار محتوایی استفاده شده است. به این نحو که پرسش‌نامه‌ی مورد نظر که ابزار جمع‌آوری اطلاعات ما بوده در اختیار تعدادی از متخصصان این حوزه قرار گرفته و دیدگاه این صاحب‌نظران بیان‌کننده‌ی این امر بود که گویه‌ها از اعتبار خوبی برخوردارند. علاوه‌بر این، در این مطالعه برای سنجش پایایی متغیرهای تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. در واقع، پس از طراحی پرسش‌نامه‌ی

جدول ۲ ضرایب پایایی مرتبط با سازه‌ها

ردیف	سازه‌ها	ابعاد	تعداد سوالات	ضرایب پایایی هر بعد
۱	گرایش به ارتکاب جرم	شناختی	۵	۰/۷۳۸
		عاطفی	۷	۰/۸۹۹
		رفتاری	۶	۰/۸۱۳
۲	سرمایه‌ی روان‌شناختی	خودکارآمدی	۶	۰/۷۷۴
		امیدواری	۵	۰/۸۹۳
		تاب‌آوری	۵	۰/۷۲۳
		خوش‌بینی	۵	۰/۷۲۹
۳	آنومی اجتماعی	-	۴	۰/۷۱۹
۴	سرمایه‌ی فرهنگی	-	۷	۰/۸۹۷

سرمایه‌ی فرهنگی براساس مقیاس محقق‌ساخته و با گویه‌های میزان استفاده از اینترنت، رفتن به موزه و نمایشگاه‌های هنری و فرهنگی، رفتن به سینما و تئاتر، مطالعه‌ی کتب غیردرسی، مطالعه‌ی روزنامه، نشریات و مجلات، یادگیری زبان‌های خارجی، شرکت در همایش‌ها و جشنواره‌ها در سطح سنجش رتبه‌ای اندازه‌گیری شده است.

سرمایه‌ی روان‌شناختی: سرمایه‌ی روان‌شناختی یکی از شاخص‌های روان‌شناسی مثبت‌گرایی است که با ویژگی‌هایی از قبیل باور فرد به توانایی‌هایش برای دستیابی به موقعیت و داشتن پشتکار در دنبال کردن اهداف تعریف می‌شود (جمشیدیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۴). در پژوهش حاضر، با الهام از دیدگاه لوتاز سازه‌ی مذکور در ابعاد خودکارآمدی، امیدواری، تاب‌آوری و خوش‌بینی مورد بررسی قرار گرفته است (بهادری خسورشاهی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۴۸) در این پژوهش، بعد **خودکارآمدی سازه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی** با گویه‌های (با اعتماد یک مسأله‌ی طولانی را بررسی می‌کنم تا یک راه‌حل بیابم، من با اعتماد کامل می‌توانم وظایفم را در کارهای جمعی معین کنم، من با اعتماد می‌توانم در بحث‌های اساسی زندگی‌ام مشارکت کنم، من با اعتماد کامل می‌توانم اهداف زندگی‌ام را تعیین کنم، من با اعتماد کامل می‌توانم در بیرون با مردم روبه‌رو شوم تا درباره‌ی مسائل و مشکلات بحث کنم، من با

۵/۲ تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

آنومی اجتماعی: یعنی وضعیتی که قواعد یا هنجارهای رفتار شکسته شده یا نادیده انگاشته شده است و از هم‌پاشیدگی معیارهای حاکم بر روابط و تعاملات اجتماعی از ویژگی‌های آن است (خوشکار، ۱۳۸۲: ۶۲). در این پژوهش برای سنجش سازه‌ی آنومی اجتماعی از گویه‌های زیر استفاده شده است: ۱. آدم باید از هر راهی که شده بار خویش را به مقصد برساند؛ ۲. امروزه در این شرایط هر کسی باید خودش حق خودش را بگیرد؛ ۳. در جامعه‌ی ما آنقدر بی‌نظمی وجود دارد که نمی‌توان گفت فردا چه خواهد شد؛ ۴. بعضی‌ها عقیده دارند امکان کمی برای پیشرفت شغلی وجود دارد، مگر اینکه کسی شانس بیاورد (خدایاری، ۱۳۹۵: ۱۱۴).

سرمایه‌ی فرهنگی: سرمایه‌ی فرهنگی به دانش، سلیقه و شیوه‌ی زندگی مربوط می‌شود که به فرد اجازه می‌دهد از طریق آن به منزلت دست یابد. سرمایه‌ی فرهنگی بر مبنای نظر بوردیو دو منبع مهم دارد؛ نخست عادت‌واره‌ها در زندگی خانوادگی و دوم تحصیلات، از دیدگاه بوردیو تحصیلات از جمله متغیرهای بسیار مهمی است که می‌تواند حتی جانشین عادت‌واره‌ی خانوادگی شود؛ زیرا می‌تواند به فرد سلیقه، ادب و شیوه‌هایی را بیاموزد که فرد را به منزلت خاص نزدیک می‌کند (علی‌محمدی خانقاه و علی‌زاده اقدم، ۱۳۹۸: ۷۵). در این پژوهش، متغیر

مؤلفه‌هایی چون (آگاهی از بی‌اعتبار شدن به خاطر سرقت، آگاهی از بیماری کبدی و قلبی بر اثر مصرف مشروبات الکلی، آگاهی از اعتیادآور بودن مواد (مخدر)، آگاهی از ایجاد سرزنش به خاطر خشونت، آگاهی از محرومیت امتحانی به خاطر تقلب) و **بعد عاطفی گرایش به ارتکاب جرم** با مؤلفه‌هایی چون (هیجان‌انگیز بودن سرقت، مصرف حشیش باعث تمرکز می‌شود، قرص‌های روان‌گردان به آدمی شادی و هیجان می‌دهد، مصرف الکل باعث می‌شود که آدم سختی‌های زندگی‌اش را فراموش کند، این روزها کشیدن تریاک یا حشیش دیگر عیب نیست، از نظر من سیگار کشیدن عیب نیست) و **بعد رفتاری** گرایش به ارتکاب جرم با مؤلفه‌های چون (احتمال مصرف مواد (مخدر) در مهمانی در صورت تعارف کردن، احتمال تقلب در جلسه‌ی امتحان در صورت وجود موقعیت مناسب، به غیر از ازدواج من راه‌های دیگری را برای رفع نیازهای جنسی انتخاب می‌کنم، در بین دوستان نزدیک من کسانی هستند که مواد مخدر مصرف می‌کنند، شرکت در نزاع جمعی را نشانه‌ی غیرت و مردانگی می‌دانم، جهت برآورده کردن نیازهای فرزندانم حتی حاضر به سرقت هستم)، مورد آزمون قرار گرفته است.

۶ یافته‌های پژوهش

نتایج پژوهش نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان ۲۳/۵۵، و حداکثر سن پاسخگویان ۲۹/۰۰ و حداقل سن پاسخگویان ۱۸ می‌باشد. همچنین، نتایج نشان داد ۵۲/۰ درصد پاسخگویان زن و ۴۸/۰ درصد از کل پاسخگویان مرد و دارای کمترین فراوانی، ۶۱/۴ درصد پاسخگویان مجرد و ۲/۱ از کل پاسخگویان وضعیت خود را همسر فوت‌شده بیان کردند. همچنین، ۲۰/۴ درصد از کل پاسخگویان در منطقه‌ی کم‌برخوردار و ۵۲/۵ درصد پاسخگویان در منطقه‌ی نیمه‌برخوردار سکونت داشتند.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که میانگین گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز

اعتماد کامل می‌توانم اطلاعات مفیدی به سایر دانشجویان هم‌رشته‌ام ارائه کنم؛ **بعد خوش‌بینی با گویه‌های** (من انتظار بهترین عملکرد را دارم؛ حتی زمانی که اهداف کاری‌ام در حین انجام آن‌ها نامشخص باشند، اگر چیز اشتباهی برایم پیش آید، سعی می‌کنم عملکردم عاقلانه و بهتری را از خود نشان بدهم، من همیشه جنبه‌های مثبت کارم را می‌بینم، من راجع به آنچه که برایم در آینده در ارتباط با کار و تحصیلم اتفاق می‌افتد خوش‌بین هستم، من به امور تحصیلی‌ام به‌عنوان بهترین وجه زندگی‌ام، نگاه می‌کنم)؛ **بعد تاب‌آوری** با گویه‌های (زمانی که با مانعی در امور تحصیلی‌ام روبه‌رو می‌شوم با زحمت کمی آن را اصلاح می‌کنم و به کارم ادامه می‌دهم، من معمولاً مشکلات متنوع را می‌توانم مدیریت کنم، من معمولاً در مواقع فشار کاری یا تحصیلی قدم می‌زنم، من می‌توانم بر مشکلاتم غلبه کنم؛ زیرا قبلاً تجربه‌ی چنین مشکلاتی را داشته‌ام، من احساس می‌کنم می‌توانم در حین انجام امور تحصیلی چند فعالیت دیگر را نیز انجام دهم)؛ **بعد امیدآوری** با گویه‌های (در حال حاضر من به‌شدت اهداف تحصیلی‌ام را دنبال می‌کنم، من فکر می‌کنم روش‌های زیادی برای هر مشکل وجود دارد، هم‌اکنون من خودم را به‌عنوان موفق‌ترین فرد در تحصیل می‌بینم، من می‌توانم راه‌های زیادی برای رسیدن به اهداف جاری تحصیلم بیابم و در حال حاضر می‌توانم با اهداف تحصیلی که برای خودم مشخص کرده‌ام، روبه‌رو شوم) (بهادری خسورشاهی و همکاران، ۱۳۹۱).

گرایش به ارتکاب جرم: حالت بالقوه‌ای از رفتار است که فعلیت نیافته و جرمی صورت نپذیرفته است؛ لیکن میل و رغبت به این شیوه‌ی رفتاری در افراد وجود داشته و در صورت بروز و وجود زمینه‌ی مساعد، این میل و رغبت تبدیل به رفتار مجرمانه خواهد شد (اکبرپور و راد، ۱۳۹۴: ۲۸). در پژوهش حاضر، متغیر گرایش به ارتکاب جرم براساس مقیاس محقق‌ساخته در سه بعد عاطفی، شناختی و رفتاری مورد سنجش قرار گرفته است. در این پژوهش، **بعد شناختی** گرایش به ارتکاب جرم با

- میانگین بعد عاطفی گرایش به جرم جوانان شهر اهواز ۲۲/۵۵ پایین‌تر از مقدار متوسط است.
- میانگین گرایش به ارتکاب جرم در بعد رفتاری (۱۴/۶۴) می‌باشد، که این میزان با توجه به حداقل و حداکثر در حد متوسط به پایین است.
- ۶۰/۷۴ و در حد متوسط به پایین است. همچنین، نتایج تحقیق نشان داد:
- میانگین بعد شناختی گرایش به ارتکاب جرم (۲۳/۴۷) درصد می‌باشد که این میزان با توجه به حداقل ۱۱ و حداکثر ۱۹ بالاتر از مقدار متوسط است.

جدول ۳ آماره‌های توصیفی مرتبط با سازه‌ی گرایش به ارتکاب جرم

مقدار متوسط	دامنه‌ی تغییرات	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	میانگین خام	متغیر گرایش به جرم
۲۰/۵	۱۹/۰۰	۱۱/۰۰	۳۰/۰۰	۳/۴۰	۲۳/۴۷	بعد شناختی
۲۵	۳۰/۰۰	۱۰/۰۰	۴۰/۰۰	۵/۵۹	۲۲/۵۵	بعد عاطفی
۱۸	۲۴/۰۰	۶/۰۰	۳۰/۰۰	۴/۸۳	۱۴/۶۴	بعد رفتاری
۶۲/۵	۵۱/۰۰	۳۷	۸۸	۱۰/۱۵	۶۰/۷۴	مجموع گرایش به ارتکاب جرم

- طبق یافته‌های تحقیق، میانگین نمره‌ی متغیر مستقل آنومی اجتماعی در بین افراد منتخب در نمونه ۱۸/۸۶ است. با توجه به حداقل ۴ و حداکثر ۲۴، میزان آنومی اجتماعی در نمونه‌های مورد بررسی بالاتر از مقدار متوسط است.
- میانگین متغیر سرمایه‌ی فرهنگی ۲۲/۵۲ می‌باشد، با توجه به حداقل ۹ و حداکثر ۳۲ تا ۹ تا ۳۲/۰۰ میطمان سرمایه‌ی فرهنگی جوانان مورد بررسی بالاتر از مقدار متوسط است.
- طبق یافته‌های پژوهش میزان سرمایه‌ی روان‌شناختی جوانان منتخب در نمونه ۵۸/۱۱ و در حد متوسط به پایین می‌باشد.
- میانگین نمره‌های بعد خودکارآمدی سرمایه‌ی روان‌شناختی ۱۵/۵۹ می‌باشد. با توجه به گستره‌ی واقعی نمرات که می‌توانست بین ۶/۰۰ تا ۳۲/۰۰ قرار گیرد، نمرات افراد مورد بررسی نشان می‌دهد که نمرات بعد خودکارآمدی سرمایه‌ی روان‌شناختی در حد متوسط به پایین است. همچنین، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نمره‌ی میانگین متغیر سرمایه‌ی روان‌شناختی در بعد امیدواری ۱۴/۶۷ می‌باشد. بعد تاب‌آوری سازه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی ۱۴/۸۰ از ۲۵/۰۰ می‌باشد که این مقدار نشان می‌دهد نمرات افراد مورد بررسی در بعد امیدواری و تاب‌آوری نیز پایین‌تر از مقدار متوسط است. همچنین، میانگین بعد خوش‌بینی متغیر سرمایه‌ی روان‌شناختی جوانان شهر اهواز ۱۳/۳۹ درصد می‌باشد که این میزان با توجه به حداقل ۵ و حداکثر ۲۷ پایین‌تر از مقدار متوسط است.

جدول ۴ آماره‌های توصیفی مرتبط با سازه‌های مورد بررسی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداکثر	حداقل	دامنه‌ی تغییرات	مقدار متوسط
آنومی اجتماعی	۱۸/۸۶	۳/۴۳	۲۴/۰۰	۴/۰۰	۲۰/۰۰	۱۴
سرمایه‌ی فرهنگی	۲۲/۵۲	۴/۹۲	۳۲/۰۰	۹	۲۳/۰۰	۲۰/۵
بعد خودکارآمدی	۱۵/۵۹	۴/۸۶	۳۲/۰۰	۶/۰۰	۲۶/۰۰	۱۹
بعد امیدواری	۱۴/۶۷	۴/۶۹	۲۹/۰۰	۶/۰۰	۲۳/۰۰	۱۷/۵
بعد تاب‌آوری	۱۴/۸۰	۳/۰۴	۲۵/۰۰	۷/۰۰	۱۸/۰۰	۱۶
بعد خوش‌بینی	۱۳/۳۹	۴/۲۴	۲۷/۰۰	۵/۰۰	۲۲/۰۰	۱۶
مجموع سرمایه‌ی روان‌شناختی	۵۸/۱۱	۱۳/۱۴	۱۰۴/۰۰	۳۲/۰۰	۷۲/۰۰	۶۸

نتایج تحلیل همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته که در سطح سنجش فاصله‌ای می‌باشند نشان داد؛

اهواز، گرایش به ارتکاب جرم در بین آنان کمتر می‌شود و برعکس.

✓ نتایج پژوهش در ارتباط با متغیر سرمایه‌ی روان‌شناختی و متغیر گرایش به ارتکاب جرم نشان داد که سطح معنی‌داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد. بنابراین، فرض صفر رد شده و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت رابطه‌ی معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. همچنین، جهت رابطه‌ی بین متغیرهای مذکور ($-0/231$) معکوس می‌باشد. می‌توان گفت با افزایش سرمایه‌ی روان‌شناختی، گرایش به ارتکاب جرم کاهش می‌یابد و با کاهش سرمایه‌ی روان‌شناختی، گرایش به ارتکاب جرم افزایش پیدا می‌کند. یافته‌های حاضر نشان داد که بین کلیه‌ی ابعاد سرمایه‌ی روان‌شناختی (امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری) و گرایش به ارتکاب جرم همبستگی معنی‌دار و معکوسی وجود دارد. به یک معنا، با افزایش میزان امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری در بین جوانان شهر اهواز، میزان گرایش به ارتکاب جرم در بین آنان کاهش می‌یابد و برعکس.

✓ نتایج پژوهش در رابطه با متغیر آنومی اجتماعی و گرایش به جرم نشان داد که سطح معنی‌داری $0/008$ کمتر از $0/05$ می‌باشد. بنابراین، فرض صفر رد می‌شود و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت رابطه‌ی معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. جهت رابطه‌ی بین متغیرهای آنومی اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم ($0/149$) مستقیم است؛ یعنی با افزایش آنومی اجتماعی میزان گرایش به جرم در بین جوانان شهر اهواز افزایش می‌یابد و با کاهش آنومی اجتماعی، گرایش به ارتکاب جرم در بین آنان کاهش می‌یابد.

✓ نتایج پژوهش در رابطه با سرمایه‌ی فرهنگی نشان داد که سطح معنی‌داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می‌باشد. بنابراین، فرض صفر رد شده و با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت رابطه‌ی معنی‌داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. همچنین، جهت رابطه‌ی بین متغیرهای مذکور ($-0/415$) معکوس می‌باشد؛ یعنی با افزایش سرمایه‌ی فرهنگی جوانان شهر

جدول ۵ آزمون همبستگی بین متغیرها مستقل و متغیر وابسته (گرایش به ارتکاب جرم)

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
آنومی اجتماعی	۰/۱۴۹	۰/۰۰۸
سرمایه‌ی فرهنگی	-۰/۴۱۵	۰/۰۰۰
امیدواری	-۰/۱۴۱	۰/۰۱۲
خوش‌بینی	-۰/۱۹۵	۰/۰۰۱
خودکارآمدی	-۰/۱۹۹	۰/۰۰۰
تاب‌آوری	-۰/۱۱۴	۰/۰۴۶
مجموع سرمایه‌ی روان‌شناختی	-۰/۲۳۱	۰/۰۰۰

توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده از جدول ۵، متغیر سرمایه‌ی فرهنگی با ضریب بتای $-۰/۴۲۵$ بیش از سایر متغیرها توان پیش‌بینی میزان گرایش به ارتکاب جرم را دارد. همچنین، بعد خوش‌بینی متغیر سرمایه‌ی روان‌شناختی با ضریب بتای $-۰/۱۱۴$ در مرتبه‌ی دوم از توان پیش‌بینی متغیر وابسته، یعنی میزان گرایش به ارتکاب جرم برخوردار است. در مجموع، متغیرهای واردشده در مدل ۲۱ درصد واریانس گرایش به ارتکاب جرم را تبیین می‌کنند و مابقی متأثر از عوامل دیگری است که در این پژوهش مد نظر نبوده است.

۶/۱ تحلیل رگرسیونی

در تحقیق حاضر برای بررسی اثرات مستقیم متغیرهای آنومی اجتماعی، سرمایه‌ی فرهنگی و سرمایه‌ی روان‌شناختی بر گرایش به ارتکاب جرم از روش رگرسیون چندمتغیره به روش گام‌به‌گام استفاده شد؛ چراکه در این روش متغیرها براساس معنی‌داری آن وارد مدل می‌شوند. نتایج به‌دست‌آمده از معادله‌ی رگرسیون نشان می‌دهد که متغیرهای مورد بررسی از قدرت بالایی جهت تبیین تغییرات متغیر گرایش به ارتکاب جرم برخورداراند. با

جدول ۶ ضرایب رگرسیون

آنالیز واریانس		خطای استاندارد	ضریب تعیین شده	ضریب تعیین اصلاح شده	ضریب همبستگی چندگانه	Sig	T	B	بتای استاندارد شده	متغیرهای مستقل
معنی‌داری	کمیت F									
		۸/۹۲۴	۰/۲۱۱				-۷/۸۱۵	-۸۶	-۰/۴۲۵	سرمایه‌ی فرهنگی
۰/۰۰۰	۳۸/۸۱۹	دوربین واتسون: ۱/۴۱		۰/۲۱۶	۰/۴۶	۰/۰۰۰	-۲/۱۰۱	-۲۷	-۰/۱۱۴	بعد خوش‌بینی متغیر سرمایه‌ی روان‌شناختی

جدول ۷ متغیرهای خارج شده از مدل

متغیر	مقدار بتا	مقدار T	سطح معنی‌داری
آنومی اجتماعی	۰/۰۹۶	۱/۸۱۰	۰/۰۷۱
بعد خودکارآمدی سرمایه‌ی روان‌شناختی	-۰/۰۷۱	-۱/۲۱۰	۰/۲۲۷
بعد امیدواری سرمایه‌ی روان‌شناختی	۰/۰۳۵	۰/۵۸۵	۰/۵۵۹
بعد تاب‌آوری سرمایه‌ی روان‌شناختی	۰/۰۱۷	۰/۲۴۰	۰/۸۱۰

۷ بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر مطالعه‌ی تعیین‌گرهای اجتماعی و روانی گرایش به جرم در بین جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر اهواز می‌باشد. بنابراین، مفاهیم کلیدی مطرح‌شده در این پژوهش گرایش به ارتکاب جرم، سرمایه‌ی روان‌شناختی، آنومی اجتماعی و سرمایه‌ی فرهنگی است. یافته‌های استنباطی این تحقیق نشان داد که بین متغیرهای آنومی اجتماعی، سرمایه‌ی فرهنگی، سرمایه‌ی روان‌شناختی و گرایش به ارتکاب جرم رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. در رابطه با سرمایه‌ی روان‌شناختی و گرایش به ارتکاب جرم نتایج مطالعه‌ی حاضر نشان داد که همبستگی معکوس معناداری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد؛ یعنی با افزایش سرمایه‌ی روان‌شناختی، گرایش به ارتکاب جرم کاهش می‌یابد و برعکس. این یافته، نظریه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی لوتانز را تأیید می‌کند. از نظر لوتانز و همکاران سرمایه‌ی روان‌شناختی به ترویج سرمایه‌ی انسانی و اجتماعی منجر می‌شود. مفهوم یاد شده در یک فرایند تعاملی به زندگی کنشگران اجتماعی معنا می‌بخشد و تاب‌آوری عاملان اجتماعی را برای رسیدن به اهداف ارتقا می‌دهد (ضیاء و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹). محتوای تئوری لوتانز و همکاران نشان می‌دهد که سرمایه‌ی روان‌شناختی با مصادیقی چون خوش‌بینی، تاب‌آوری، خودکارآمدی، امیدواری انگیزه و گرایش به پیشرفت و نیل به اهداف را در بین جوانان شهر اهواز تقویت و میل به ارتکاب جرم و کج‌رفتاری را در بین آنان تضعیف می‌نماید. به یک معنا بهبود

شاخص‌های سرمایه‌ی روان‌شناختی در بین جوانان شهر اهواز به کاهش گرایش به ارتکاب جرم منجر می‌شود. همسو با این تئوری، یافته‌ها نشان داد با افزایش میزان خودکارآمدی، خوش‌بینی، تاب‌آوری و امیدواری در بین جوانان شهر اهواز، گرایش به ارتکاب جرم کمتر می‌شود. همچنین، نتیجه‌ی این تحقیق مبنی بر همبستگی معنی‌دار سرمایه‌ی روان‌شناختی با گرایش به ارتکاب جرم با نتایج پژوهش مانوهر (۲۰۱۷)، قماش‌ی و همکاران (۱۳۹۵)، علی‌یار و کراکوس، ۲۰۱۵، اویدا و همکاران، ۲۰۲۱، قاسم‌زاده و همکاران (۲۰۱۵) مطابقت دارد.

در رابطه با سرمایه‌ی فرهنگی و گرایش به ارتکاب جرم، نتایج مطالعه‌ی حاضر نشان داد که رابطه‌ی معناداری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. این یافته همسو با تئوری پیر بوردیو و هابس پیرامون سرمایه‌ی فرهنگی است. می‌توان گفت سرمایه‌ی فرهنگی که به تعبیر بوردیو حاکی از درک فرهنگ و هنرهای متعالی، داشتن سلیقه‌ی خوب و شیوه‌های عمل مناسب و حاصل تحصیلات، مدارک، مهارت‌ها و تجربه‌های فرهنگی است، در توسعه‌ی سلامت اجتماعی و کاهش گرایش به جرم مؤثر است. در نظر بوردیو سرمایه‌ی فرهنگی به‌مثابه‌ی یکی از اشکال سرمایه به معنای قدرت شناخت و توانایی استفاده از کالاهای فرهنگی و شامل تمایلات پایدار کنشگران اجتماعی است که در فرایند جامعه‌پذیری در افراد انباشته می‌شود. از نظر بوردیو، سرمایه‌ی فرهنگی مثل سرمایه‌ی اقتصادی در بازتولید نابرابری، فقر و مسائل ناشی از آن نقش

پیش‌بینی و جامعه‌دچار گسیختگی هنجاری گردد. دورکیم این گسست و به‌هم‌ریختگی را آنومی می‌نامد (محسنی، ۱۳۹۵: ۷۲). وی بر این باور است که در شرایط آنومیک هنجارهای تنظیم‌کننده‌ی رفتارهای بشری تضعیف می‌شود و فرد دیگر ضوابطی برای رفتار خود ندارد و در حالت بی‌هنجاری و نابسامانی به سر می‌برد. این نابسامانی در رفتار و کنش وی به فراخور موضوع تحقیق، گرایش به ارتکاب جرم متجلی می‌شود. بنابراین، آنومی اجتماعی مشوق کنش‌های مجرمانه در بین جوانان شهر اهواز می‌باشد. از نظر دورکیم، علت‌های جرم را می‌باید در میان کارکردهای ساخت اجتماعی جست‌وجو کرد. همچنین، مرتن ساختار اجتماعی را عامل به‌وجودآورنده‌ی رفتار انحرافی قلمداد می‌کند. وی با الگوسازی فرهنگی بین اهداف و وسیله‌ی دستیابی به آن‌ها درصد کشف این نکته است که چطور بعضی از ساختارهای اجتماعی فشاری قاطع بر بعضی از اشخاص در جامعه وارد می‌سازند تا به جای رفتار مبتنی بر هنجار و هم‌رنگ به رفتارهای نابهنجار و ناهم‌رنگی مبادرت کنند (ساعدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۸). در واقع، مرتون بر این باور است که کج‌رفتاری حاصل فشارهای ساختاری اجتماعی می‌باشد. از نظر مسنر و روزنفلد نیز نرخ بالای جرائم و انحرافات اجتماعی در جامعه ناشی از دو عامل مرتبط و به یک اندازه مهم یعنی پویایی‌های فرهنگی و نهادی است. پویایی‌های فرهنگی مبین تأکید بر مادی‌گرایی به‌ویژه پول است و پویایی‌های نهادی مبین اختلال در تعادل قدرت بین نهادها و به‌طور مشخص سلطه‌ی نهاد اقتصاد بر سایر نهادها نظیر خانواده، اجتماعات و آموزش و پرورش است. نظریه‌ی نهادی فرض می‌کند که هر زمان و در جایی که موفقیت مالی یک هدف فرهنگی برجسته است و اقتصاد بر سایر مؤسسات اجتماعی غالب است، افراد تمایل دارند راه‌هایی برای رسیدن به اهداف خود براساس ملاحظات صرفاً فنی انتخاب کنند. به عبارت دیگر، ابزار به لحاظ کارایی و صرف‌نظر از موقعیت هنجاری آن‌ها انتخاب شده است. وقتی که افراد وسایلی را انتخاب می‌کنند که خوب کار

کلیدی دارد. در نظر هایس نیز سرمایه‌ی فرهنگی مجموع نیروهای غیراقتصادی مثل طبقه‌ی اجتماعی، تعهدات نسبت به تعلیم و تربیت و... است که بر موفقیت یا عدم موفقیت کنشگران متعلق به طبقات مختلف تأثیر می‌گذارد. محتوای تئوری بوردیو و هایس نشان می‌دهد که تنزل یافتن شاخص‌های سرمایه‌ی فرهنگی در بین طبقات مختلف می‌تواند به بازتولید فقر و نابرابری و جرایم در سطوح مختلف منجر شود. به فراخور موضوع تحقیق می‌توان گفت که گرایش به ارتکاب جرم در بین جوانان شهر اهواز تابعی از میزان سرمایه‌ی فرهنگی می‌باشد. مطالعه‌ی کتب غیردرسی، روزنامه، نشریات و به یک معنا بسط سرمایه‌ی فرهنگی در بین جوانان شهر اهواز به کاهش گرایش به ارتکاب جرم منجر می‌شود؛ چراکه در نتیجه‌ی تقویت شاخص‌های سرمایه‌ی فرهنگی در بین جوانان شهر اهواز، دانش و آگاهی آنان از پیامدهای جرم افزایش و گرایش به جرم کاهش می‌یابد. نتایج پژوهش حاضر مبنی بر همبستگی معکوس بین سرمایه‌ی فرهنگی و گرایش به ارتکاب جرم با نتایج یافته‌های پژوهش پرندها و همکاران (۱۳۹۹)، سخایی و حسینی‌زاده در سال (۱۳۹۷) و مانوهر، ۲۰۱۷ مطابقت دارد. بنابراین، می‌توان گفت که یافته‌های پژوهش فوق‌الذکر قابل کاربرد در جامعه‌ی آماری مورد بررسی است. همچنین، در رابطه با متغیر آنومی اجتماعی و گرایش به ارتکاب جرم نتایج پژوهش حاضر نشان داد که رابطه‌ی معنی‌دار مستقیمی بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد؛ یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش پیدا می‌کند؛ به عبارت دیگر، می‌توان گفت با افزایش آنومی اجتماعی در بین جوانان شهر اهواز، میزان گرایش به ارتکاب جرم در بین آنان افزایش می‌یابد و با کاهش آنومی اجتماعی، گرایش به ارتکاب جرم کاهش می‌یابد. این یافته مطابق با نظریه‌ی آنومی اجتماعی دورکیم، نظریه‌ی فشار ساختاری مرتن و نظریه‌ی آنومی نهادی مسنر و روزنفلد است. در واقع، دورکیم نابرابری را یک وضعیت بهنجار اجتماعی می‌داند و معتقد است رابطه‌ای با جرم ندارد، مگر این که شرایط آنومیک

مهارت‌های تاب‌آوری به جوانان مناطق حاد و بحرانی شهر اهواز؛ ۲. ارائه‌ی مشاوره‌های روان‌شناختی رایگان به جوانان؛ ۳. بهبود دانش و آگاهی افراد پیرامون پیامدهای آسیب‌های اجتماعی؛ ۴. آموزش حقوق شهروندی و پایندی به قوانین و مقررات؛ ۵. حمایت از ادامه‌ی تحصیل جوانان مناطق محروم شهر اهواز؛ ۶. برگزاری کارگاه‌های توانمندسازی روانی و شغلی برای جوانان شهر اهواز و ... پیشنهاد می‌شود.

می‌کنند، نه از نظر مجاز بودن و یا غیرمجاز، ما باید منتظر بروز نرخ بالای رفتار مجرمانه باشیم. (فیضی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۸۸-۱۸۷). بنابراین، می‌توان گفت هرچه میزان آنومی اجتماعی در جوانان شهر اهواز افزایش یابد؛ به همان میزان بر گرایش به جرم آنان افزوده می‌شود. نتیجه‌ی این تحقیق با یافته‌های پژوهش یو و همکاران^۱ (۲۰۱۹) و ساعدی و همکاران (۱۳۹۲) مطابقت دارد. براساس یافته‌های تحقیق در راستای کاهش گرایش به ارتکاب جرم ۱. آموزش

منابع

اجتماعی با تأکید بر نظریه‌ی فشار اگنیو (مورد مطالعه: جوانان و نوجوانان مذکر ۱۷-۳۰ سال در منطقه‌ی ۱۶ تهران). فصل‌نامه‌ی مطالعات جامعه‌شناختی ایران، سال دوم، شماره‌ی هفتم، ۴۵-۲۵.

جمشیدیان، عبدالرسول، فروهر، محمد، محمدی، ناهید (۱۳۹۳). «کاربرد سرمایه‌ی روان‌شناختی در بهبود فعالیت‌های پلیس». فصل‌نامه‌ی توسعه‌ی انسانی پلیس، دوره‌ی ۱۱، شماره‌ی ۵۱، ۹۳-۱۱۶.

حسینی کشاورز، معصومه (۱۳۹۶). «نظریه‌های فشار اجتماعی مبتنی بر عدم برابری فرصت‌های دورکیم و مرتون». پنجمین همایش ملی فقه، حقوق و علوم جزا، ۱۴-۱. حسنونند، احسان، حسنونند، اسماعیل، احمدپور، محسن (۱۳۹۱). «بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر کاهش جرم (مطالعه‌ی موردی بخش فیروزآباد شهرستان سلسله)». فصل‌نامه‌ی مطالعات پیشگیری از جرم، شماره‌ی ۲۲، ۳۱-۴۸.

خدایاری، عبادالله (۱۳۹۳). «بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شیوع جرائم شهر اهواز».

اکبرپور، جواد علی، راد، فیروز (۱۳۹۴). «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط: میزان گرایش به ارتکاب جرم در مناطق ده‌گانه‌ی تبریز». مطالعات جامعه‌شناسی، سال هفتم، شماره‌ی بیست و ششم، ۳۵-۲۱.

بهادری خسروشاهی، جعفر، هاشمی نصرت آباد، تورج، باباپور خیرالدین، جلیل (۱۳۹۱). «رابطه‌ی سرمایه‌ی روان‌شناختی با سرمایه‌ی اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز». مجله‌ی تخصص پژوهش و سلامت، دوره‌ی ۲، شماره ۱، ۱۴۵-۱۵۳.

پوراحمد، احمد، کلانتری، محسن (۱۳۸۱). «نقش مهاجرین در نوع و میزان ارتکابی جرم شهر تهران». پژوهش‌نامه‌ی علوم اجتماعی، شماره‌ی ۲۰، ۶۹-۵۳.

پیری، ثریا، موسوی، محمد (۱۳۹۷). «طراحی و تبیین مدل مدیریت کج‌رفتاری مالی مدیران در سازمان‌های دولتی ایران». اندیشه‌ی مدیریت راهبردی، سال سیزدهم، شماره‌ی اول، پیاپی ۲۵، ۱۳۹-۱۶۴.

ترکمان، فرح، گرگوندی، الهه، افتخاری، علیرضا (۱۳۹۱). «عوامل مؤثر در ارتکاب به جرائم

¹ Yu et al

علی‌وردی‌نیا، اکبر، میرزایی، سمیه (۱۳۹۸). «دلالت‌های سیاستی نظریه‌های فشار آنومی نهادی مسنر و روزنفلد و فشار عمومی اگنیو در کاهش رفتارهای انحرافی دانشجویان». *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، دوره‌ی ششم، شماره‌ی ۱۴، ۳۱۷-۳۵۷.

عباس‌زاده، محمد، علی‌زاده اقدم، محمدباقر، اسلامی بناب، سیدرضا (۱۳۹۰). «بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و آنومی اجتماعی». *مطالعات و تحقیقات اجتماعی*، دوره‌ی اول، شماره‌ی ۱، ۱۷۲-۱۴۵.

علمی، محمود، تقوی، نعمت‌الله، کاظمی‌فر، سولماز (۱۳۸۹). «بررسی نقش عوامل اجتماعی در گرایش به جرم زنان زندان شهر تبریز». *مطالعات جامعه‌شناختی*، سال سوم، شماره‌ی نهم، ۲۱-۷.

علی‌وردی‌نیا، اکبر، شهریاری یا نه سری، نگار (۱۳۹۶). «بررسی رفتار انحرافی دانشجویان: ارزیابی توان تبیین نظریه‌های کلاسیک فشار و کنترل». *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، سال هشتم، شماره‌ی دوم، ۱۱۴-۸۹.

علی‌محمدی خانقاه، آذر، علی‌زاده اقدم، محمدباقر (۱۳۹۸). «بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی فرهنگی با بیگانگی اجتماعی- فرهنگی در بین جوانان شهر تبریز». *مطالعات جامعه‌شناسی*، سال یازدهم، شماره‌ی چهل و سوم، ۸۸-۷۱.

عباس‌زاده، محمد، علی‌زاده اقدم، محمدباقر، اسلامی بناب، سیدرضا (۱۳۹۰). «بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و آنومی اجتماعی». *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، دوره‌ی اول، شماره‌ی ۱، ۱۷۲-۱۴۵.

علی‌وردی‌نیا، اکبر، یونسی بروجنی، عرفان (۱۳۹۲). «تحلیل جامعه‌شناختی رفتارهای انحرافی دانشجویان: آزمون تجربی دیدگاه نظری

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده‌ی اقتصاد و علوم اجتماعی.

مرادی، رامین، احمدی، سیروس، جم‌نژاد، سیمین (۱۳۹۸). «بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و فرهنگی با ترس از جرم بین سالمندان شهر شیراز». *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، سال هشتم، شماره‌ی پیاپی ۲۴، شماره‌ی اول، ۱۹-۳۶.

خوشکار، علیرضا (۱۳۸۲). «آنومی اجتماعی در روابط اجتماعی جوانان». *فصل‌نامه‌ی امنیت اجتماعی*، شماره‌ی اول، ۱۰-۲۳.

سفیدچیان، سلمان، مظلومی، نادر، صالحی صدقیانی، جمشید (۱۳۹۶). «الگوی آنومی سازمانی و عوامل ایجادکننده‌ی آن». *فصل‌نامه‌ی مطالعات رفتار سازمانی*، سال ششم، شماره‌ی ۴، پیاپی ۲۴، ۱۳۰-۱۰۷.

سختی، ایوب، حسینی‌زاده، سعید (۱۳۹۷). «تعامل سازه‌های جامعه‌شناختی با پیشگیری از جرم با تأکید بر گرایش به بزهکاری (مورد مطالعه: نوجوانان شهر تهران)». *رهیافت پیشگیری از جرم*، دوره‌ی اول، شماره‌ی ۱، ۱۱-۳۵.

ساعدی، علی‌محمد، هاشمی، سیدمحمد، عابدی، یونس (۱۳۹۲). «عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به جرم». *فصل‌نامه‌ی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، سال هشتم، شماره‌ی سوم، ۷۳-۹۲.

ضیاء، بابک، مبارکی، محمدحسن، سعیدیون، مژگان (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر سرمایه‌ی روان‌شناختی بر عملکرد سازمانی با تأکید بر نقش میانجی نوآوری در فن‌آوری اطلاعات (مورد مطالعه: شعب بانک کشاورزی شهر تهران)». *نشریه‌ی عملی-پژوهشی مدیریت نوآوری*، سال سوم، شماره‌ی ۴، ۱۰۰-۷۷.

کوثری، مسعود (۱۳۹۳). «آنومی اجتماعی و اعتیاد به مواد مخدر». *فصل‌نامه‌ی علمی-پژوهشی اعتیادپژوهی*، دوره ۲، شماره ۵، صص ۳۰-۱۳.

محمدی، لعیا (۱۳۹۴). «طرد اجتماعی و گرایش به انحرافات (مورد مطالعه: شهرستان اسلامشهر)». *پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد*، دانشگاه الزهراء، دانشکده‌ی علوم اجتماعی و اقتصادی.

گل‌محمدیان، محسن، سجادی، سیده نسیم (۱۳۹۵). «نقش سرمایه‌ی روان‌شناختی و رفتار شهروند سازمانی در پیش‌بینی فرسودگی شغلی معلمان مقطع ابتدای مدارس استثنایی». *فصل‌نامه‌ی روان‌شناسی افراد استثنایی*، دوره ۷ ششم، شماره ۲۴، ۱۳۳-۱۰۹.

مسنر، استیون اف، روزنفلد، ریچارد (۱۳۹۲). «نظریه‌ی آنومی نهادی: تبیین جامعه‌شناختی کلان جرم». مترجم: علی موسوی نژاد، *فصل‌نامه‌ی پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، دوره ۲، شماره ۳، ۱۸۷-۱۶۵.

ممتاز، فریده (۱۳۸۳). «معرفی مفهوم طبقه از دیدگاه بوردیو». *پژوهش‌نامه‌ی دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی*، شماره ۴۱ و ۴۲، ۱۴۹-۱۶۰.

مشتاقی، سعید، مؤیدفر، همام (۱۳۹۶). «نقش مؤلفه‌های سرمایه‌ی روان‌شناختی (امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری و خودکارآمدی) و جهت‌گیری اهداف پیشرفت در پیش‌بینی اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان». *دوفصل‌نامه‌ی راهبردهای شناختی در یادگیری*، سال پنجم، شماره ۸، ۶۱-۷۸.

مرادی، رامین، احمدی، سیروس، جم‌نژاد، سیمین (۱۳۹۸). «بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی

چندگانه». *مجله‌ی تحلیل اجتماعی*، شماره ۴/۶۸، ۲۳-۱.

غلامی، کوروش، نظیری خانقاه سادات، سید مهدی (۱۳۹۲). «بررسی رابطه‌ی آنومی اجتماعی و قشربندی اجتماعی با ارتکاب نوع جرم در شهرستان خلخال». *مطالعات علوم اجتماعی ایران*، دوره ۱۲، شماره ۴۴، ۹۸-۱۱۳.

فتح‌تبار فیروزجانی، سمیه، اسداللهی، عبدالرحیم، حاجی عزیزی، شیوا، عرب‌پور، سید امین، هواسی، علی، «بررسی ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی مجرمین مواد مخدر در مناطق شهرداری اهواز با استفاده از سیستم اطلاعات مکانی GIS». *فصل‌نامه‌ی اعتیادپژوهی*، سال نهم، شماره ۱، ۱۲۵-۱۴۰.

فیض الهی، علی، معیدفر، سعید، دانش، پروانه، ملکی، امیر (۱۳۹۶). «کاربرد نظریه‌ی آنومی نهادی در ایران». *فصل‌نامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی-فرهنگی*، دوره ۷ ششم، شماره ۳، ۱۶۳-۱۸۸.

فیضی، ایرج، نایبی، هوشنگ، معیدفر، سعید (۱۳۹۷). «آرزوهای آنومیک جوانان و پیامدهای آن». *مسائل اجتماعی ایران*، سال نهم، شماره ۲، صص ۱۷۷-۲۰۷.

قماش، سعید، احمدی، مینا، عباسی، محمود، صالحی، حمیدرضا (۱۳۹۵). «بررسی میزان سرمایه‌ی روان‌شناختی نوجوانان و تأثیر آن بر گرایش به جرم». *مجله‌ی حقوق پزشکی*، سال دهم، شماره ۱، سی و هفتم، ۱۷۱-۱۹۳.

قاسمی مقدم، حسن، حسینجانی، بهمن، خداکرمی، فواد (۱۳۹۴). «تأثیر آنومی و زیست‌بوم جنایی بر جرایم خیابانی شهرستان اهواز از سال ۸۸ تا ۹۳». *پژوهش‌های حقوق خصوصی و کیفری*، دوره ۱۱، شماره ۴، پیاپی ۲۶، ۱۰۳-۱۲۸.

(مورد مطالعه: زندان مرکز ایلام).
فصل‌نامه‌ی مطالعات امنیت اجتماعی،
دوره‌ی جدید، شماره‌ی ۲۲، ۱۰۵-۱۲۱.

عباسی قادی، مجتبی، شاه‌نظر، عصمت‌الله (۱۳۹۳).
«بررسی شرایط آنومیک و مشارکت
اجتماعی جوانان در دو جامعه‌ی ایران و
تاجیکستان». *بررسی مسائل اجتماعی
ایران*، دوره‌ی ۵، شماره‌ی ۱، ۱۶۵-۱۴۱.

مؤذنی، احمد، بهشتی‌دوست، علی (۱۳۹۶). «بررسی
رابطه‌ی بازتولید فرهنگی و طبقه‌ی
اجتماعی با تأکید بر تقدیرگرایی (سرپرستان
خانوار شهر اصفهان). *جامعه‌شناسی
کاربردی*، سال بیست و هشتم، شماره‌ی
پیاپی ۶۸، شماره‌ی ۴، ۹۴-۷۱.

پرنده‌خ، عمران، وروائی، اکبر، کاظمی، قباد (۱۳۹۹).
«بررسی جامعه‌شناختی ارتباط بین
سرمایه‌ی فرهنگی و گرایش به ارتکاب
جرایم خشونت‌آمیز در بین مردان شهر
کرمانشاه». *فصل‌نامه‌ی علمی- پژوهشی
جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، شماره‌ی اول
(پیاپی ۹)، ۴۱-۴۳۶.

اجتماعی و فرهنگی با ترس از جرم بین
سالمندان شهر شیراز». *پژوهش راهبردی
مسائل اجتماعی ایران*، سال هشتم،
شماره‌ی پیاپی ۲۴، ۱۹-۳۶.

گل‌مراد، بخشنده، مجتبی (۱۳۹۰). «بررسی
نقش محرومیت اجتماعی در ایجاد
رفتارهای پرخاشگرانه میان جوانان». *فصل‌نامه‌ی تخصص علوم اجتماعی*، سال
پنجم، شماره‌ی سیزدهم، ص ۱۹۴-۱۵۹.

نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۷۳). *نظریه‌های
جرم‌شناسی، مباحثی در علوم جنایی*.
دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق.

نایبی، هوشنگ، معیدفر، سعید، سراج‌زاده،
سیدحسین، فیضی، ایرج (۱۳۹۶). «تئوری
آنومی دورکیم و مرتن، شباهت‌ها، تفاوت‌ها
و شیوه‌های اندازه‌گیری». *فصل‌نامه‌ی
علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی*، سال
هفدهم، شماره‌ی ۶۶، ۹-۵۲.

نورایی، الیاس، صیدی، محبوب (۱۳۷۸). «بررسی
جامعه‌شناختی ارتکاب جرم در بین جوانان
شهر ایلام و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن

Ghasemzadeh, A., Zavvar, T., & Rezaei, A.
(2015). Impact of psychological
capital and social capital on the job
stress and deviant behaviors in
clinical staff. *International journal
of hospital research*, 4(4), 149-153.

Eweida, R. S., Hamad, N. I., Abdo, R. A. E. H.,
& Rashwan, Z. I. (2021). Cyberbullying
among adolescents in egypt: a call for
correlates with sense of emotional
security and psychological capital
profile. *Journal of Pediatric Nursing*,
61, e99-e105.

Yu, Y., Gao, Y., & Atkinson-Sheppard, S.
(2019). Pathways to delinquency for

street children in China:
Institutional anomie, resilience and
crime. *Children and Youth Services
Review*, 102, 158-168.

ToppiReddy, H. K. R., Saini, B., & Mahajan,
G. (2018). Crime prediction &
monitoring framework based on
spatial analysis. *Procedia computer
science*, 132, 696-705.

Hovermann, A., Grob, E. M., Zick, A., &
Messner, S. F. (2015). Understanding
the devaluation of vulnerable groups:
A novel application of Institutional
Anomie Theory. *Social Science
Research*, 52, 408-421.

- Kim, S. W., & Pridemore, W. A. (2005). Social change, institutional anomie and serious property crime in transitional Russia. *British journal of criminology*, 45(1), 81-97.
- Aliyev, R., & Karakus, M. (2015). The effects of positive psychological capital and negative feelings on students' violence tendency. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 190, 69-76.
- Sikand, M., & Reddy, K. J. (2017). Role of psychosocial factors in criminal behaviour in adults in india. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 12(1).24-44.
- Lau, T. F. T. (2017). The concept of anomie in explaining Crime. *Bellarmino Law Society Review*, 11(1).
- Chamberlain, K. R. (2020). Adverse childhood experiences in relation to psychological capital, Mental Health, and Well-being in College Students. Ohio University.
- Mahfud, T., Triyono, M. B., Sudira, P., & Mulyani, Y. (2020). The influence of social capital and entrepreneurial attitude orientation on entrepreneurial intentions: the mediating role of psychological capital. *European Research on Management and Business Economics*, 26(1), 33-39.
- Xu, Y., Berryessa, C. M., Dowd, M., Penta, D., & Coley, J. D. (2021). Essentialist thinking predicts culpability and punishment judgments. *Psychology, Crime & Law*, 1-22.
- Rogan, A. (2021). The demonization of delinquency: Contesting media reporting and political rhetoric on youth crime. *International Modern Perspectives on Academia and Community Today*, (1), 1-6
- Tolipov A.A. (2020). Foreign and Uzbekistan: The need to prevent youth crime. *International Journal on Integrated Education*, 3(2), 37-41.
- Kraniauskas, L., & Acus, A. (2020). Approaching the end of post-soviet transition? Trends of youth crime in klaipėda in 2005-2019. *Social welfare: Interdisciplinary Approach*, 1(10), 8-20.
- Leila, K., Maryam, H., Massod, S. S., Isa, B. N., & Ali, M. (2020). The theory of structural anomie & law breaking: case of ahvaz's Scientific applied university (Iran). *SIASAT*, 5(1), 10-14.